

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA MEDIÁLNÍCH A KULTURÁLNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY

**Mediální obraz Šternberské vzpoury v
českém a německém tisku
(bakalářská diplomová práce)**

Stanislav Petřík

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Horák

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Lukáše Horáka že jsem uvedl všechnu použitou literaturu a prameny a dodržoval veškeré zásady vědecké etiky. Celkový počet znaků je 81 793.

V Olomouci dne 30. 4. 2022

Stanislav Petřík

Stanislav Petřík

Poděkování

Děkuji Mgr. Lukáši Horákovi za vedení práce a také za cenné rady, které mi v průběhu psaní této bakalářské diplomové práce poskytl. Poděkování patří i Bc. Pavlu Štěpánovi, který přeložil texty v německy psaných novinách. Chci poděkovat rovněž všem archivářům, kteří zdigitalizovali dobová periodika a tím mi velice pomohli ve sběru dat. Jsem zkrátka vděčný všem, kdož se na vzniku této práce jakkoliv podíleli.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá porovnáním informování o Šternberské vzpouře (událost z 4. března 1919) ve čtyřech dobových titulech, z toho jsou dva české (*Pozor, Našinec*) a dva německé (*Mährisches Tagblatt, Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*). Hlavním cílem práce je zjistit rozdíly v informování o šternberských událostech, a vytvořit ucelený pohled na četnost informování o vzpouře. Důraz bude kladen také na analýzu názorových textů nebo na informační válku mezi deníky *Pozor a Mährisches Tagblatt*. Všechny tyto cíle se pokusím vypracovat v co nejvyšší možné kvalitě.

Abstract

My diploma is about comparing the information service about „The Sternberg Rebellion“ (4th March 1919) in four newspapers - two Czech (*Pozor, Našinec*) and two German (*Mährisches Tagblatt, Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*). The main aim of this diploma is compare the texts from these newspapers and find the differences and the frequency of informing about „The Sternberg Rebellion“. Last but not least, I want to analyse newspaper comments about this and explore the information war between newspapers *Pozor* and *Mährisches Tagblatt*. I will do my best to take it.

Klíčová slova: Šternberská vzpoura, národnostní bouře, historicko – srovnávací metoda, porovnání, články, analýza, archiv, dobová periodika

Key words: The Sternberg Rebellion, national fights, historical – comparative method, comparing, articles, analysis, archives, period newspapers

Obsah

Úvod.....	- 1 -
1. Mediální systém v období vzniku Československé republiky.....	- 2 -
1.1. Český tisk.....	- 2 -
1.1.1. Česky psaná periodika na střední Moravě.....	- 4 -
1.2. Německý tisk.....	- 5 -
1.2.1 Německy psaná periodika na střední Moravě.....	- 6 -
2. Historické ohlédnutí.....	- 7 -
2.1 Historie německého osídlení na Šternbersku.....	- 7 -
2.2 Situace po vyhlášení Československé republiky.....	- 8 -
2.3 Průběh Šternberské vzpoury (4. 3. 1919).....	- 10 -
3. Metodologie diplomové práce.....	- 13 -
4. Analýza dobových periodik pomocí historicko – srovnávací metody.....	- 15 -
4.1. 4. březen 1919 – stěžejní témata.....	- 15 -
4.2. 5. březen 1919 – den poté.....	- 16 -
4.3. Texty o vzpouře v období 6. 3. – 30. 3. 1919.....	- 19 -
4.3.1 Interpretace vzpoury a její důsledky.....	- 19 -
4.3.2 Informační válka mezi deníky <i>Pozor a Mährisches Tagblatt</i>	- 24 -
4.3.3 Poslední rozloučení s oběťmi Šternberské vzpoury.....	- 26 -
4.3.4 Finanční sbírka pozůstalým obětí Šternberské vzpoury.....	- 30 -
4.4 Shrnutí.....	- 31 -
4.5. Rok poté – 1. výročí šternberských událostí.....	- 33 -
5. Závěr.....	- 35 -
Použitá literatura.....	- 37 -
1) Prameny.....	- 37 -
2) Česky psaná literatura.....	- 39 -
3) Německy psaná literatura.....	- 41 -
Obrazové přílohy.....	- 42 -

Úvod

V mé bakalářské diplomové práci se zabývám mediálním pokrytím historické události, která je nazývána Šternberská vzpoura a uskutečnila se 4. března 1919. Tehdy v převážně německém Šternberku vyvrcholila nespokojenost místních obyvatel s přičleněním k Československu. Šternberští Němci totiž chtěli být součástí Německého Rakouska, případně právě vznikající Výmarské republiky (Německa) a chtěli se zúčastnit voleb do rakouského Národního shromáždění, což jim nebylo československými úřady povoleno.

Výsledkem byla celostátní rebelie, která si po celé zemi vyžádala desítky obětí. Nejvíce osob zemřelo v Kadani. Palbě kulometů zde podlehl dvacet pět osob. Ale ani ve Šternberku nebyla situace o mnoho lepší. Zahynuli zde dva vojíni československé armády - Josef Plachý a Robert Böhm (německé národnosti) a šestnáct Němců z řad bojovníků i civilního obyvatelstva. Na pohřbu obětí, který se konal 8. března 1919, se sešlo více než pět tisíc osob, kromě představitelů politického života ve městě to byli i faráři, předsedové spolků a německy hovořící obyvatelstvo z blízkého i dalekého okolí. 4. březen se stal dnem pro uctívání památky obětí tohoto masakru, a to až do odsunu německojazyčného obyvatelstva v roce 1945.

Tato tragická událost se objevila i v místních novinách. Ve Šternberku vycházela výlučně německá periodika, ovšem v nedaleké Olomouci vycházela i periodika česká, která o šternberských událostech taktéž informovala.

Tato diplomová práce zkoumá a porovnává informování o Šternberské vzpouře ve vybraných dobových titulech. Pro výzkum jsem zvolil česká periodika *Pozor* a *Našinec*, z německých periodik pak tituly *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* a *Mährisches Tagblatt*. Cílem práce je ověřit hypotézu, že články psané v českých / německých novinách stranily ve výkladu událostí příslušné národnostní skupině a že obviňovaly tu druhou z rozpoutání masakru.

1. Mediální systém v období vzniku Československé republiky

Bezprostředně po vzniku Československé republiky existovalo na našem území značné množství periodik. Tato periodika podléhala kontrole ze strany státu. I přes naléhání novinářů na vypracování nového tiskového zákona v ČSR platil rakouský tiskový zákon č. 6 z roku 1863.¹ Tento zákon zahrnoval mimo jiné povinnost předkládat připravené vydání ke schválení. Za obsah odpovídal tzv. odpovědný redaktor. Zákon také stanovoval, jaké údaje musí být uvedeny v tiráži.

Nově vzniklá republika byla mnohonárodnostním státem, což se projevilo i v žurnalistice. Největší menšinou (přes tři miliony osob) byli Němci, kteří vydávali vlastní noviny, ve svém rodném jazyce psali knihy (Franz Kafka, Adalbert Stifter) a skládali písně (Gustav Mahler, Anton Günther)

1.1. Český tisk

Struktura tehdejšího českého tisku byla vytvořena již za Rakouska-Uherska. Jádro tvořily stranické listy, které měly na poli médií velmi silnou pozici. Národně demokratická strana vydávala *Národní listy*, sociálně demokratická *Právo lidu*, národně socialistická *České slovo* a konečně strana agrárníků, která vydávala deník *Venkov*.² Po roce 1918 je doplnily noviny lidovců *Tribuna*. Obsahem těchto deníků byly hlavně zprávy politického charakteru, tedy komentáře domácího i světového dění, projevy státníků, oponentura konkurenčních stran a jiné.

Již koncem 19. století vznikly tituly, které nebyly vydávány žádnou politickou stranou, snažily se vystupovat jako neutrální, ale často tlumočily názory toho či onoho politického uskupení. Mezi nejdůležitější patřily *Lidové noviny*, do kterých přispívali mnozí významní politici té doby – Edvard Beneš (ten se do roku 1914 zabýval hlavně filozofickými otázkami), Tomáš Garrigue Masaryk nebo spisovatelé – Eduard Bass, Karel Poláček.³ Nelze opomenout také významného šéfredaktora těchto novin Arnošta Heinricha, kterého později nahradil Eduard Bass. Jedním z redaktorů byl i Ferdinand Peroutka, jenž se posléze osamostatnil a začal redigovat list *Přítomnost*.

¹ Bednařík, Petr, Jirák, Jan, Köpplová, Barbara: Dějiny českých médií od počátku do současnosti - 2. upravené vydání, Praha 2019, s. 167

² Tamtéž, s.160

³ Balajka, Bohuš, Soldán, Ladislav, Charous, Emil: Přehledné dějiny literatury II. Praha 1995, s.97

Zpravodajský servis byl zajišťován pražskou informační kanceláří *Kaiserlich-Königliches Telegraphen-Korrespondenz - Bureau (Korbyro)*, která 28. října 1918 změnila svůj název na Českou tiskovou kancelář⁴Tato kancelář přebrala know-how i redaktory a složila jako jakýsi prostředník mezi zahraničními a českými médii. Během následujících let vytvořila širokou síť zahraničních redaktorů a odebírala informace od takových agentur, jakými byly *Havas* nebo *Reuters*.

Již před koncem první světové války existovalo mnoho novinářských organizací, které sdružovaly novináře zabývající se různými tematickými oblastmi. Mezi ty nejvýznamnější patří *Syndikát denního tisku československého*, *Jednota československých novinářů* a *Klub československých žurnalistů*⁵.

⁴ Bednařík, Petr, Jirák, Jan, Köpplová, Barbara: Dějiny českých médií od počátku do současnosti - 2. upravené vydání, Praha 2019, s. 159

⁵ Tamtéž, s.182

1.1.1. Česky psaná periodika na střední Moravě

Vzhledem k převaze německého osídlení ve Šternberku a v přilehlých obcích (*Lužice, Stádlo, Dalov, Dolní Žleb, Jívová, Huzová, Domašov u Šternberka a další*) nejsou žádné zprávy o tom, že by zde vycházely česky psané noviny. To platilo i po vzniku republiky. První česky psané noviny zde byly založeny až po osvobození v roce 1945. Jednalo se o Okresní zemědělské noviny.⁶

Zprávy ze Šternberka se však začaly vyskytovat v novinách vycházejících v Olomouci. Jedním z referujících deníků byl i titul *Stráž Moravy*, jenž byl tiskovým orgánem Národní jednoty, která měla svou filiálku i ve Šternberku. Na stranách tohoto deníku bychom se dočetli třeba o zdejším českém menšinovém školství.

Na zdejší region se zaměřoval i deník *Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj*, ten však pokrýval dění až od roku 1929, a proto je pro výzkum nevhodný.

O dění na Olomoucku a Šternbersku informoval i deník *Našinec*. Tento list vycházel každý den kromě pondělka. Poprvé vyšel 20. března 1869 v Olomouci a vycházel až do konce roku 1941. Texty, které zde vycházely, měly blízko k postojům lidové strany. Dlouholetým šéfredaktorem byl František Světlík, jenž byl také poslancem a kanovníkem.⁷

Posledním významným deníkem, který přinášel informace ze Šternberka a okolí, byl titul *Pozor*, který také vycházel v nedaleké Olomouci. V tomto deníku byl zejména v době vzniku Československé republiky a při následných bojích o hranice patrný jasně pročeský a zároveň protiněmecký, později protimaďarský kurs, který z mnohých zpravodajských článků dělal spíše články názorové.

⁶ HLŮZOVÁ, V.: Stopami šternberské historie. Šternberk 2011, s. 251.

⁷ Bednařík, Petr, Jiráček, Jan, Köpplová, Barbara: Dějiny českých médií od počátku do současnosti - 2. upravené vydání, Praha 2019, s.171

Stanislav Petřík

1.2. Německý tisk

Vzhledem k tomu, že se na území českých zemí vyskytovaly národnostní menšiny, z nichž nejpočetnější byla ta německá (téměř tři miliony osob), tak příslušná periodika vycházela i nadále v němčině. Nejvýznamnější deníky té doby bychom našli v Praze. List *Bohemia* vznikl již v roce 1828 a vystupoval apoliticky, ve skutečnosti však tlumočil názory Německé demokratické strany svobodomyšlné.⁸ Podobnou úlohu zastával i deník *Prager Tagblatt*, jenž vycházel do roku 1939. Nutno dodat, že ve výše zmíněných denících působil do roku 1913 Egon Erwin Kisch, který později proslul jako „zuřivý reportér“. Psal o tajemných zákoutích Prahy a dokonce přinesl rozhovor s Thomasem Alvou Edisonem⁹, vynálezcem žárovky.

V roce 1921, tedy až po vzniku samostatné Československé republiky, začal vycházet deník *Prager Presse*, který sloužil propagaci myšlenek nového, demokratického československého státu ani ne tak doma, ale hlavně v zahraničí. Šéfredaktorem byl Arne Laurin, člen Pátečníků, který tento deník pozvedl na dosud nevídanou úroveň žurnalistické práce.¹⁰

Německý tisk měl velký odbyt i v dalších městech s početnou německou menšinou: v Brně (*Brünn*), Liberci (*Reichenberg*), Opavě (*Troppau*), Olomouci (*Olmütz*), Karlových Varech (*Karlsbad*), ale také v oblasti Šternberska a Šumperska. Můžeme jmenovat tituly *Deutsches Tagblatt für Mähren und Schlesien*, *Volkswacht: Socialdemokratisches Organ* nebo *Mährisches Tagblatt*.

Německy píšící novináře na území Československa sdružovala organizace *Reichsgewerkschaft der deutschen Presse*, jejíž počátky se datují do roku 1919. V této organizaci však rozhodně nebyli všichni němečtí žurnalisté, existovalo mnoho menších konfesních spolků, podobně jako u českého tisku.

⁸ Bednařík, Petr, Jirák, Jan, Köpplová, Barbara: Dějiny českých médií od počátku do současnosti - 2. upravené vydání, Praha 2019, s. 162

⁹ Tamtéž, s. 163

¹⁰ Tamtéž, s.162

1.2.1 Německy psaná periodika na střední Moravě

Nejvýznamnějším deníkem, který vycházel od roku 1879 přímo ve Šternberku, byl *Sternberger Volksblatt*. Tento název je ovšem zkrácený, následoval ještě přídomek. *Organ für politische, wirtschaftliche, Gemeinde Schul und Vereins-Angelegenheiten der nordwestlichen Bezirke Mährens* (Šternberské plné zpráv z politiky, ekonomiky, školství a spolkového života na severní Moravě). Od roku 1888 byl deník vydáván pod jménem *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* a jeho součástí byl i podtitul *Deutschnationale politische Wochenschrift*. Jednalo se tedy o německý politický týdeník pro Moravu a Slezsko. Vycházel vždy v sobotu. Obsah byl více zaměřen na politické dění a tak tomu bylo až do roku 1938.

Dalším německy psaným deníkem byl *Volkswacht: Socialdemokratisches Organ*. Jak už název napovídá, jednalo se o tiskový orgán německé sociální demokracie a od roku 1899 vycházel v Šumperku. Pojednával o dění v tehdy německém jazykovém prostoru kolem Šumperka, Uničova a také Šternberka. Události byly glosovány představiteli strany. Po vzniku první republiky, respektive počátkem dvacátých let minulého století, pak tento deník přesídlil do Šternberka, kde vycházel až do roku 1938.

Pozornost si zaslouží ještě deník *Mährisches Tagblatt*. Ten sice vycházel v nedaleké Olomouci a pokrýval dění z okolního německého prostředí. Byl vydáván od roku 1880 židovskou rodinou Groáků, a to až do nástupu druhé světové války.

2. Historické ohlédnutí

2.1 Historie německého osídlení na Šternbersku

První němečtí osadníci přicházeli na Šternbersko v průběhu 13. století během tzv. vnější kolonizace, kdy bylo třeba osídlit horské oblasti. Ty byly méně úrodné a lid slovanský o ně nejevil příliš velký zájem. V samotném Šternberku byl počet Čechů a Němců zhruba stejný, a to až do třicetileté války. Během tohoto konfliktu zemřela v českých zemích celá třetina obyvatel, nejinak tomu bylo i na Šternbersku. Do opuštěných usedlostí po česky mluvících obyvatelích přišli němečtí dosídlenci z hor. Šternberk a přilehlé obce Lužice a Stádlo tak získaly čistě německý charakter¹¹ K poněmčení oblasti přispěli i Lichtenštejnové, kteří zde zakládali německé školy a stavěli také nové kostely. Česká menšina se ve Šternberku začala hlasitěji projevoval až na sklonku 19. století, kdy roku 1883 vznikl národovecký spolek Moravan. Ve městě působily i tělovýchovné organizace *Sokol a Orel*. V následujících letech lze vysledovat postupné zhoršování česko – německých vztahů, což vyvrcholilo 5. července 1914, kdy zfanatizovaný dav místních Němců hlasitě protestoval proti otevření Národního domu v bývalé budově střelnice.¹² Hned přes ulici se v hospodě „Na staré poště“ konala schůze místních Němců. Ti se k přijíždějícím českým hostům chovali nepřátelsky, již po cestě z nádraží na ně pokřikovali. Úřady nakonec obě akce zrušily a četnictvo vytvořilo kordon od Národního domu k nádraží, aby se čeští činovníci vůbec dostali zpátky na vlak.¹³

Záhy se stovky šternberských mužů obou národností odebraly na frontu. Mnozí Češi při nejbližší příležitosti zběhli k protivníkovi a vstoupili do legií.¹⁴ Naopak někteří Němci šli do války s nadšením, protože věřili, že válka nebude trvat dlouho a skončí vítězstvím. Mezi místním obyvatelstvem se však během válečných let začala šířit nejistota a chudoba, většina podniků omezila výrobu.¹⁵ Městem táhly vojenské transporty, z nichž některé se tu zdržovaly delší dobu a zoufalí vojáci ukradli vše, co našli.¹⁶ Odešli až v říjnu 1918, kdy se však rakousko - uherská monarchie ocitla v závěrečném stádiu své existence...

¹¹ Valíček, Josef: Z minulosti a současnosti města Šternberka. Šternberk 1969, s.9

¹² Valíček, Josef: Z minulosti a současnosti města Šternberka. Šternberk 1969, s.12

¹³ Láznička, František: Češi ve Šternberku. Šternberk 1968, s.12

¹⁴ Sovková, Veronika: Chronologický přehled dějin města Šternberka. Webové stránky města Šternberka (2012-03-09), cit. (2021-12-07). Dostupné online: <https://sternberk.eu/historie/chronologicky-prehled-dejin.html>

¹⁵ Sovková, Veronika: Chronologický přehled dějin města Šternberka. Webové stránky města Šternberka (2012-03-09), cit. (2021-12-07). Dostupné online: <https://sternberk.eu/historie/chronologicky-prehled-dejin.html>

¹⁶ Tamtéž.

2.2 Situace po vyhlášení Československé republiky

Dne 27. října 1918 vydal ministr zahraničí Rakouska – Uherska Gyula Andrássy nótu, v níž souhlasil s přijetím 14 bodů prezidenta Wilsona. Jedním z bodů byla i autonomie pro národy uvnitř monarchie. Den poté došlo ke zveřejnění nóty v českém tisku. Český lid to pochopil jako souhlas se vznikem samostatného českého státu. Na Václavském náměstí se sešly tisíce lidí, kteří spontánně strhávali symboly právě zanikající monarchie. Pražská vojenská posádka proti právě probíhajícímu událostem nijak nezasahovala. Ještě toho večera vydal Národní výbor *Zákon o zřízení samostatného českého státu*, pod který se podepsali „muži 28. října“ – Alois Rašín, Antonín Švehla, Jiří Stříbrný, František Soukup a Vavro Šrobár.

V německy mluvících oblastech však panovala zcela jiná situace. Již 29. října se poslanci za „sudetské kraje“ usnesli, že pohraniční oblasti budou připojeny k Německému Rakousku. Postupně vznikly čtyři vzbouřenecké provincie: Německé Čechy (*Deutschböhmen*) s centrem v Liberci (*Reichenberg*), Sudetsko (*Sudetenland*) s centrem v Opavě (*Troppau*), Šumavská župa (*Böhmerwaldgau*) s centrem v Českém Krumlově (*Krummau*), německá jižní Morava (*Deutsch – Südmähren*) s centrem ve Znojmě (*Znaim*).¹⁷K provinciím se připojily i německé enklávy kolem měst Jihlava (*Iglau*), Brno (*Brünn*) a Olomouc (*Olmütz*).

Dne 30. října 1918 ve Šternberku vznikl Výkonný výbor německého Národního souručenství, což byl orgán, který samovolně převzal vedení města i celého okresu.¹⁸ Do rukou zástupců tohoto orgánů pak zdejší němečtí starostové skládali slib věrnosti nově vzniklé provincii „Sudetenland“. Správu věcí veřejných zde tak vykonávaly až do 19. prosince 1918 orgány věrné této vzbouřenecké provincii. Pouze okresní hejtmanství bylo přesunuto do nedalekého Štěpánova, kde působilo v budově zdejší měšťanské školy.¹⁹ Jeho funkce se však omezila na výběr daní z řad českého obyvatelstva a po obsazení Šternberska československou armádou se tento úřad přesunul trvale do Šternberka.

Dne 31. října 1918 se na Hlavním náměstí ve Šternberku konala mohutná manifestace německých občanů – tzv. Volkstag, kteří odmítli připojení k Československé republice a

¹⁷ Brügel, Johann Wolfgang: Češi a Němci 1918-1938, Praha 2006, s.98

¹⁸ Sovková, Veronika: Chronologický přehled dějin města Šternberka. Webové stránky města Šternberka (2012-03-09), cit. (2021-12-07). Dostupné online: <https://sternberk.eu/historie/chronologicky-prehled-dejin.html>

¹⁹ Kronika obce Moravská Huzová, s.28. Dostupné online: <https://www.stepanov.cz/file.php?nid=1512&oid=4595334>

požadovali připojení k Německému Rakousku.²⁰ Československá vláda se s německými činiteli pokusila vyjednávat o převzetí moci, tyto pokusy však ztroskotaly.

Bylo rozhodnuto o vojenské intervenci. Již v průběhu listopadu byly u „hranic“ s provincií *Sudetenland* rozmístěny vojenské hlídky, konkrétně u Moravské Huzové. Tyto hlídky zastavovaly všechny povozy jedoucí na Šternberk a nezřídka zabavily i ukryté zbraně pro povstalce.²¹

Dne 19. prosince 1918 se tyto hlídky spolu s 54. pěším plukem z Olomouce daly na pochod kupředu na Lužice a Šternberk. Samotné město Šternberk již bylo obsazeno 35. pěším plukem z Vysokého Mýta pod vedením plukovníka Rovana. Tento pluk již o den dříve obsadil další německá města Zábřeh, Šumperk a Uničov. Šternberská městská obrana prchla do hor a následně přes hranici do Německa, takže město bylo obsazeno prakticky bez boje.²² Němci se zmožili jen na protestní shromáždění v katolickém domě (dnešní Sokolovně), kde odsoudili „okupaci“ města československou armádou.

Bezprostředně po obsazení města přebrali čeští úředníci správu města. Prvním krokem bylo odvolání okresního hejtmána barona Tommitsky. Většina německých úředníků byla zbavena úřadu a na jejich místo nastoupili Češi. Rovněž obecní zastupitelstvo ve Stádle bylo vyzváno, aby postoupilo polovinu mandátů Čechům. To však neodpovídalo národnostnímu složení osady a zastupitelstvo to odmítlo.²³

Poměry se nakrátko stabilizovaly, ale protičeská nálada v řadách německy mluvícího obyvatelstva stále narůstala. Přispěla k tomu také bída spojená s nezaměstnaností. Mnohé rodiny přišly ve válce o muže živitele a matky nedokázaly zajistit odpovídající finanční příjem, z čehož byla obviňována i československá vláda.

²⁰ Valíček, Josef: Z minulosti a současnosti města Šternberka. Šternberk 1969, s.12

²¹ Kronika obce Moravská Huzová, s.28. Dostupné online:
<https://www.stepanov.cz/file.php?nid=1512&oid=4595334>

²² Tamtéž, s.29

²³ Tamtéž, s.30

2.3 Průběh Šternberské vzpoury (4. 3. 1919)

V únoru 1919 probíhaly přípravy na volby rakouského parlamentu. Většina německého obyvatelstva z českých zemí se těchto voleb chtěla zúčastnit, ovšem československé orgány znemožnily, aby se tyto volby na českém území uskutečnily. Vedení německé sociální demokracie v ČSR pak na 4. březen 1919, kdy se mělo ve Vídni sejít zvolené Národní shromáždění, svolalo pokojné protestní manifestace spojené se stávkami v mnoha německých městech.²⁴

Ve většině měst tyto manifestace proběhly spořádaně a bezpečnostní složky obou stran měly pokyny, aby se vyvarovaly násilí. Výtržnosti byly hlášeny ze sedmi měst, z toho ve dvou došlo ke zcela nebývalé eskalaci násilí, bylo to v Kadani (35 mrtvých) a právě ve Šternberku (15 mrtvých).²⁵

Již 3. března 1919 se na šternberském nádraží 18 konala schůze zdejších železničářů. Zde adjunkt Lux navrhl připojit se ke generální stávce, plánované na další den. Mezi železničáři sice nebyla velká ochota se stávky zúčastnit, přesto se k ní nakonec několik zaměstnanců připojilo. Tito zaměstnanci byli posléze propuštěni.

Situace ve Šternberku eskalovala během konání protestní demonstrace na Hlavním náměstí 16. Na tomto shromáždění promluvil sociální demokrat a zástupce starosty Hieronymus Schlossnikel o útlaku ze strany Čechů, načež se zfanatizovaný dav místních Němců vydal na trestnou výpravu městem. Očitý svědek popsal následující události takto:

„Na okresního hejtmana dr. Keitela bylo pliváno, ze stěny byl stržen velký Masarykův portrét a okresnímu hejtmanovi byl naražen na hlavu tak, že byl zcela zničen... Další část demonstrantů tropila povyk na náměstí a nakonec se hnula směrem k četnické stanici. Četníci byli zmláceni. Po krátké chvilce padly první výstřely, ale nikdo nebyl zasažen. Vojsko v těch chvílích žádné vidět nebylo, svá tehdejší kasárna však mělo v bývalé vojenské plicní léčebně...“²⁶

Po půl hodině dorazila na náměstí první vojenská hlídka, která vyběhla Němce k rozchodu. Záhy se však z davu ozvaly výstřely. Svobodník Josef Plachý byl střelen zezadu do hlavy a okamžitě následovala smrt. Poté začalo střílet i vojsko. Během přestřelky byl

²⁴ Brügel, Johann Wolfgang: Češi a Němci 1918-1938. Praha 2006, s.131

²⁵ Lázníčka, František: Češi ve Šternberku. Šternberk 1968, s.12

²⁶ Brügel, Johann Wolfgang: Češi a Němci 1918-1938. Praha 2006, s.132

zasažen i vojín Rudolf Böhm (byl německé národnosti) a následně byl ubit klacký. Pořádek zjednala až další vojenská posádka s kulomety.²⁷

Když bylo po všem, zůstalo ve šternberských ulicích celkem osmnáct mrtvých. Šestnáct osob bylo z řad bojovníků a civilistů, dalších třicet Němců bylo zraněno. Československá armáda měla pět těžce zraněných a dva mrtvé – již zmíněného svobodníka Josefa Plachého (*pohřben ve Věrovanech*) a pěšáka Rudolfa Böhma (*pohřben v Horní Libině*).

Ve městě byl vyhlášen výjimečný stav. Po šesté hodině večerní platil zákaz vycházení. Československé úřady neprodleně začaly s vyšetřováním události. Do vyšetřovací vazby putovalo přes sedmdesát šternberských občanů.²⁸ Obranná rada vyzvala obyvatelstvo, aby do 10. března odevzdalo všechny ukryté zbraně a munici. V návaznosti na vzpouru došlo také k bezprostřednímu přejmenování některých míst ve městě. Ulice císaře Wilhelma (*Kaiser Wilhelm-Strasse*) byla napříště nazývána jako Široká ulice (*Breite-gasse*) a náměstí císaře Franze Josefa (*Kaiser Franz Josef-Ring*) změnilo název na Kruhové náměstí (*Ringplatz*).²⁹

8. března 1919 se na zdejších hřbitově konal mohutný pohřeb obětí Šternberské vzpoury. Zúčastnilo se ho přes pět tisíc lidí, převážně Němců z okolí. Nechyběl ani tehdejší starosta Johann Langer, jeho zástupce Hieronymus Schlossnikel (sociální demokrat) a mrtvým poskytl poslední pomazání zdejší kaplan Wittner.³⁰ Pohřbeno bylo celkem patnáct osob německé národnosti různých profesí – dělníci z místní tabákové továrny, soustružníci, kočí, stolař, pokrývač, krejčí nebo pekař.

Německé obyvatelstvo si poté vždy 4. března připomínalo oběti této nepovedené vzpoury, a to až do roku 1945. Rok co rok se konaly smuteční průvody z města na hřbitov, během kterých se vykřikovala protičeská hesla. Nakonec československé úřady tyto průvody zakázaly. V době ohrožení republiky toto téma hojně využívala zdejší filiálka Sudetoněmecké strany (SdP), která byla od roku 1935 hegemonem v městské radě.

Šestnácti německým obětem Šternberské vzpoury nechalo město postavit honosný pomník 15. Naproti tomu dva padlí vojíni Československé armády se dočkali pouze dvou jednoduchých hrobů s vojenskými kříži. Teprve roku 1933 byl z peněz českých hraničářů postaven důstojný pomník na místním hřbitově. Nutno dodat, že zde byly uloženy pouze ostatky jednoho z padlých vojáků, pěšáka Rudolfa Böhma. Sochař Julius Pelikán z Olomouce

²⁷ Láznička, František: Češi ve Šternberku. Šternberk 1968, s.14

²⁸ Stief, Wilhelm: Geschichte der Stadt Sternberg, Olomouc 1934, s.405

²⁹ Stief, Wilhelm: Geschichte der Stadt Sternberg. Olomouc 1934, s.405

³⁰ Tamtéž, s.406

nad hrobem vytvořil umělecké dílo – postavu ztvárňující Československou republiku, držící věnec. Na soše byl stručný nápis „Obětím lásky a věrnosti k republice“.³¹ Slavnostní odhalení pomníku se konalo za velké účasti místních spolků, českých hraničářů i zástupců armády. Zúčastnil se i tehdejší starosta Šternberka Mussil. Legionáři z Olomouce zapěli smuteční písně a z armádního letadla spustili věnec na pomník.³²

Během druhé světové války však došlo k odstranění pomníku. Naštěstí nebyl zcela zničen, ale pouze odvezen do skladu. Po roce 1945 došlo k jeho renovaci samotným autorem, mistrem Juliem Pelikánem. Opravený pomník byl umístěn na náměstí Svobody. Nyní byl věnován všem obětem první i druhé světové války z řad slovanstva.³³ Odhalení se konalo 11. května 1947 za velké účasti zdejšího nového obyvatelstva. Zúčastnil se předseda olomoucké Národní jednoty Adolf Kubis (byl již při odhalení původního pomníku v roce 1933) a také zástupce Rudé armády.

³¹ Láznička, František: Češi ve Šternberku. Šternberk 1968, s.22

³² Tamtéž, s.22

³³ Tamtéž, s.29

3. Metodologie diplomové práce

Při studiu historických dokumentů a analýze jejich společných znaků je využita historicko – srovnávací metoda. Aby výzkumník mohl úspěšně dojít k cíli, tak musí jednak znát podrobné dějinné události daného období a jednak ovládat jazyky, ve kterých byly texty napsány. V naší historii se ponejvíce jednalo o latinu a posléze němčinu. Konkrétně v této práci jde o jazyk německý, já jej neovládám na nejvyšší úrovni, a proto jsem požádal o překlady německých textů Bc. Pavla Štěpána, který tento jazyk dobře ovládá.³⁴

Písemné prameny můžeme rozdělit na prameny literární, institucionální a osobní povahy. Historické a publicistické texty, které budu v mé bakalářské práci využívat nejčastěji, se pak řadí mezi prameny literární.³⁶ Při studiu těchto historických pramenů je třeba dát pozor na propagandu, která se v minulosti objevovala téměř v každém oficiálně psaném textu a vysvětlovala události tehdejší doby buď částečně, nebo zcela lživě.

Výzkumník také musí dbát na určení relevantního množství textů. Pro historicko – srovnávací metodu se využívají dva postupy studia mediálních obsahů:

Tím prvním je postup synchronní, v rámci kterého se zabýváme studiem mediálního obrazu určité osoby nebo události v dobových denících. Zpravidla se komparují jeden a jeden / dva a dva názorově protichůdné deníky, u většího počtu periodik totiž nastává ten problém, že na ně nemůžeme uplatnit všechna kritéria, stanovená před započítím výzkumu. Musíme tak počet kritérií výrazně omezit.³⁷

Sedláková jako příklad uvádí mediální obraz prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka v dobových denících. Zaměřuje se na poměrně krátké časové období, třeba na období mezi 28. říjnem a 28. listopadem 1918, kdy se o Masarykovi velmi často.

Tento postup využiji i ve své bakalářské práci. Zkoumané období zahrnuje krátkou dobu mezi 4. březnem a 30. březnem roku 1919. V tomto období se v daných titulech objevilo nejvíce článků o Šternberské vzpouře, i když frekvence postupně klesala. Podkapitoly se budou zabývat tématy deníků 4. března 1919, zprávami z 5. března 1919 a následně bude cílem zájmu výzkum zpráv z období do 30. března toho roku. Zvláštní pozornost pak bude

³⁴ Bc. Pavel Štěpán maturoval z němčiny na šternberském gymnáziu, poté se v rámci studia na brněnské Masarykově univerzitě vydal na univerzitu v Regensburgu, kde se ve svých znalostech nadále zdokonaloval.

³⁶ Tamtéž, s.386

³⁷ Hroch, Miroslav: Úvod do studia dějepisu. Praha 1985, s. 236

věnována týdnů od 1. do 7. března 1920, kdy se ve zkoumaných denících objevily reportáže ze smuteční tržny při příležitosti 1. výročí vzpoury.

Daná problematika bude zkoumána ve čtyřech dobových titulech, z nichž jsou dva psané česky (*Pozor, Našinec*) a dva německy (*Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, Mährisches Tagblatt*). Právě v těchto titulech vyšlo nejvíce článků o vzpouře, jelikož vycházely buď přímo ve Šternberku, nebo v nedaleké Olomouci, která měla tehdy početnou německou menšinu. O vzpouře informovaly i deníky *Selská stráž, Stráž lidu* nebo *Volkswacht: Sozialdemokratisches Organ*, ale frekvence zpráv byla podstatně menší. Ve výše vybraných titulech budu sledovat způsob informování o Šternberské vzpouře a také typy textů – zda jsou zpravodajské či publicistické.

Naproti tomu postup diachronní mapuje vývoj určitého periodika v čase, zpravidla od jeho založení do ukončení vydávání, případně sleduje tvorbu určitého novináře v daném periodiku.³⁸ Jako příklad by se dalo uvést působení Karla Čapka v Lidových novinách, případně vývoj obecního periodického tisku – Naše noviny. Tento měsíčník vycházel ve Štěpánově na Olomoucku mezi lety 1967 a 1980, časové období jeho vydávání je tak naprosto přesně vymezeno. Tento postup se však pro mou práci nehodí.

³⁸ Sedláková, Renáta a kolektiv: Výzkum médií. Praha 2014, s.388

4. Analýza dobových periodik pomocí historicko – srovnávací metody

4.1. 4. březen 1919 – stěžejní témata

Dne 4. března 1919, v den konání Šternberské vzpoury, se ještě o šternberských událostech nepsalo. Bylo to dáno tím, že daná periodika vycházela ráno, nikoliv večer. Navíc list *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* vycházel jednou týdně, vzpouru tak reflektoval až ve vydání z 8. března.

Deník *Pozor* se zabýval zejména tehdejšími válečnými konflikty, které ohrožovaly územní celistvost ČSR. Jednalo se o válku o Těšínsko. Na jihu Slovenska byla situace taktéž vážná, jelikož československá armáda hlásila permanentní překračování hranic maďarskými jednotkami. Na pařížské mírové konferenci se spojenecké státy usnesly, že Polsko bude obnoveno v hranicích z roku 1772. Maršál Foch také vypracoval podmínky příměří s Německem – mimo jiné šlo o výrazné početní snížení stavů armády a policie. Velkým tématem byla i situace v Rusku, kde probíhala občanská válka. Noviny informovaly o řádění bolševiků, například v Petrohradě kvůli hladu zemřelo za dva měsíce přes 100 000 lidí.

Deník *Našinec* se orientoval spíše na zpravodajství z Národního shromáždění, obzvláště na stanoviska Československé strany lidové. Publicista Alois Přecechtěl přispěl do vydání komentářem k parcelaci velkostatků. Na další straně nechyběly církevní zprávy, okrajově se tento deník zabýval děním na pařížské mírové konferenci – zde se mimo jiné právě rozhodlo, že provincie *Deutschböhmen* bude trvalou součástí československého státu. Zvláštní pozornost byla věnována dění v tělovýchovné organizaci Orel. Nechyběly ani zprávy z Olomouce – konala se tam schůze lesníků a měnová reforma byla v plném proudu.

Německy psaný deník *Mährisches Tagblatt* se zaměřil na dění v německy mluvících oblastech (Titulní strana deníku *Mährisches Tagblatt* ze dne 4. 3. 1919 – o německých bouřích zde zatím není ani slovo. Bezesporně nejdůležitějším tématem byla situace v Německu, kde panoval chaos, konaly se zde mohutné generální stávkové akce a o převzetí moci usilovali komunisté. Deník psal i o situaci v Německém Rakousku, kde mimo jiné probíhaly diskuze o podobě ústavy. Konečně se zde ale vyskytuje zmínka o neklidné situaci v Německých Čechách. Dne 3. března 1919 se v Ústí nad Labem (*Aussig*) konala mohutná

stávka německého dělnictva, a navíc podle redaktora „*následující den přinese ještě mnohem větší lidovou stávku.*“⁴⁰

4.2. 5. březen 1919 – den poté

Dne 5. března 1919, tedy den po Šternberské vzpouře, se ve zkoumaných novinách začaly vyskytovat první zmínky o této události. Výjimkou byl pouze týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*, protože nejbližší číslo vyšlo až 8. března.

Česky psané listy přesto o šternberských událostech informovaly nepříliš obsáhle, deník *Našinec* otiskl krátký text pojednávající o vzniku vzpoury a následném převozu mrtvých vojinů do Olomouce. (Vydání deníku *Našinec* z 5. března 1919. Oproti tomu deník *Pozor* otiskl hned na první straně velký zpravodajský blok s výmluvným názvem *Německá vzpoura na Moravě - 42* - Tento blok obsahoval jeden text publicistický a další čtyři zpravodajské, z nichž vyplývá, že podobné, leč méně tragické německé bouře proběhly i v dalších městech, jako je Kadaň, Nový Jičín, Moravská Třebová, Hanušovice nebo Frývaldov (dnešní Jeseník).

Úvaha uveřejněná v deníku *Pozor* reflektovala odhodlání tehdejších českých kruhů bojovat proti německým „separatistům“ až do úplného zničení. Píše se v ní mimo jiné následující:

*„Moravští Němci sahají k nejhorším prostředkům, vyvolávajíce krvavé vzpoury a porušující s bezpříkladnou bezohledností klid a pořádek v novém státě... Víme všichni pevně, že celá tato „německá“ vzpoura skončí fiaskem a že Němci budou definitivně poučeni o marnosti a bezvýslednosti svého úsilí... Vedle toho musí být zamezen veškeren styk s Vídní a Německem, které je ke vzpouře přímo vyzvaly a akci jejich všemožně podporovaly... Není-li možno jednat s Němci rozumně a po dobrém, musí to býti po zlém! Blahovůle jest často zjevem slabosti a nedůslednosti a těch u nás býti nesmí.“*⁴¹

Toho dne se v daných novinách vyskytly také různé popisy průběhu Šternberské vzpoury. Deník *Pozor* události interpretoval takto:

„Ve Šternberku vnikli demonstranti násilným způsobem do budovy okresního hejtmanství a pošty, vylomili dveře, zranili personál a nejhrubším způsobem ho insultovali. Proti malému oddílu našeho vojska, jdoucím ulicemi na náměstí, vyrazil dav německé lůzy a

⁴⁰ Mährisches Tagblatt, ročník 41, č.52, s.1 (překlad německého textu)

⁴¹ Pozor, ročník 26, 1919, č.62, s.1

zabraňoval mu v cestě. V neustálém vyjednávání vyřítil se náhle jeden z výtržníků a s výkřikem „Nieder mit den Tschechen!“ (Nikdy nebudeme s Čechy!) vystřelil na našeho svobodníka (Josefa Plachého) a ten padl mrtev k zemi. Tu vystřelilo vojsko, a útočník vedle jiné oběti padl dříve, než mohl vystřeliti chystané další rány. Ani po těchto výstřelech neustali Němci pálit na naše vojíny, ba i z okolních domů pokračovali ve střelbě...“⁴²

Deník *Našinec* ovšem nabídl verzi, která je od výše uvedené zásadně odlišná:

„Dnes ráno dostavila se delegace ozbrojeného občanstva k veliteli zdejší posádky a vyzvala ho, aby opustil město. Když velitel tuto žádost rozhodně zamítl, došlo ke shluknutí a útoku ozbrojeného civilního obyvatelstva na posádku. Ozbrojení Němci začali střílet na naše vojsko, které odpovídalo. Dle dosud nezjištěných zpráv jsou na obou stranách mrtví a ranění. Ve městě a okolí panuje ohromný rozruch. V poledne pouliční boje ještě trvají.“⁴³

Německy psaný deník *Mährisches Tagblatt* o celé záležitosti informoval toho dne nejobsáhleji (- 45 -) Vyšly zde celkem čtyři texty popisující průběh samotné vzpoury i její důsledky. I zde je interpretace šternberských událostí odlišná od předchozích verzí:

„Včera se ve Šternberku, tak jako v jiných městech provincie *Deutschböhmen*, konala generální stávka německých zaměstnanců. Obchody byly zavřeny a tento nařízený lidový svátek byl dodržován. Kolem deváté hodiny dopolední procházel průvod tisíce Němců ulicemi města. Během tohoto průvodu došlo k nepokojům. Protestující označili *Amtsleitera* (vedoucího městského úřadu) za nežádoucí osobu, která nepožívá jejich důvěry. Takto byl také *Bezirksokmissär* (okresní komisař) Keitel zbaven svého úřadu, nebyl ale ani zatčen, ani mu nebyl zkršven jediný vlas...Krátko po deváté hodině přišla z *Fleischergasse* jednotka českých vojáků. Maširovala si to, aniž by předložila nějaký zvláštní důvod, okamžitě na Hlavním náměstí udělala zástup a začali střílet do masy. Lidé se vyděšeně rozprchli do všech stran. Bylo to několik salv, které rozpoutaly a zavínily tuto krvavou lázeň. Také v jiných ulicích města stříleli vojáci na obyvatelstvo, ale nevedlo to k takovému počtu obětí jako na *Marktplatzu* (dnešní Hlavní náměstí). Kolem jedenácté hodiny dopolední už panoval ve městě všeobecný klid. Po ulici ještě jezdily ozbrojené vozy, ale už aktivně nezasahovaly. Kromě toho přišly jako posila stávající garnituře i posádky z Olomouce. Předběžně jsou zjištěna jména třinácti mrtvých, z nichž 11 osob, z toho 3 ženy, příslušely německému obyvatelstvu. Čeští vojáci měli pouze dva

⁴² Tamtéž

⁴³ *Našinec*, ročník 55, 1919, č.53, s.3

mrtvé. Existuje ale vysoká pravděpodobnost, že také tito dva vojáci byli zastřeleni svými kamarády z nepozornosti, protože z německé strany nepadla ani jedna střela...“⁴⁴

Deník *Mährisches Tagblatt* nad rámec výše uvedených informací zveřejnil i nejnovější restriktivní opatření vůči civilnímu obyvatelstvu:

*„Na ulicích se objevila vyhláška *Bezirkshauptmannschaftu* (okresního hejtmána), ve kterém varuje výhružkou obyvatelstvu těžkými pouličními pracemi, pokud se někdo bude jakkoliv podílet na nějakých výtržnostech. V šest hodin večer musely všechny místní lokály zavřít a po tomto čase nesměl nikdo vyjít na ulici.“⁴⁵*

⁴⁴ *Mährisches Tagblatt*, ročník 41, 1919, č.53, s.1 (překlad německého textu)

⁴⁵ Tamtéž, s.2 (překlad německého textu)

4.3. Texty o vzpouře v období 6. 3. – 30. 3. 1919

4.3.1 Interpretace vzpoury a její důsledky

Dne 6. března 1919 bylo již k dispozici více informací ke vzpouře než den předchozí, a tak všechna sledovaná periodika toho dne zveřejnila velké množství textů, které byly umístěny hned na titulní stranu. Toho dne bylo také ke vzpouře zveřejněno nejvíce textů, bylo jich celkem sedm.

Deník *Pozor* věnoval německým bouřím v ČSR celkem sedmnáct textů, přičemž jedenáct textů bylo k přečtení hned na titulní straně. Ke šternberským událostem se vztahovalo celkem šest textů. Kromě textů o samotném průběhu vzpoury a bilanci mrtvých a zraněných se zde vyskytl i text o činnosti šternberského četnictva, který upozorňuje na nečinnost mužů zákona a podezřívá je ze stranění Němcům.

„Všeobecně se poukazuje na to, že šternberské četnictvo zachovalo se po dobu vzbouření nečinně a pasivně. Proč se tak stalo, vysvítá z okolností, že veškeré toto četnictvo jest složeno z Němců a že velitelem jeho jest rovněž Němec, strážmistr Ziegler, který zřejmě stranil Němcům a po čas bouří se i s četnictvem na ulicích ani neukázal... Na chystané bouře byl Ziegler úřady upozorněn již den předtím, on však nevěnoval tomu žádné pozornosti a vyšetřování odbyl chvatně a ledabyly. Jest jisto, že celé hnutí mohlo být již v zárodku potlačeno, kdyby se bylo četnictvo přidalo k vojsku. Ve Šternberku jest totiž silný koncentrační tábor četnický a ten mohl býti zajisté pevnou hradbou a oporou v boji proti německým štvanicím. Četníci připojili se však k vojsku až po potlačení vzpoury, když přišly z Olomouce vojenské posily.“⁴⁶

Krátký článek s názvem *Potlačení vzpoury* pojednává o samotných začátcích vyšetřování bezprostředně po příchodu vojenských posil do města.

„Vojsko vtrhlo ihned do města a v krátkém čase obsadila všechny úřady a zjednala všade klid a pořádek. Současně vykonány byly přísné prohlídky a zatčeny četné podezřelé a vůdčí osobnosti... Vojenský dozor byl zostrěn a městem patrolují silné hlídky, které zakazují

⁴⁶ *Pozor*, ročník 26, 1919, č. 63, s. 1

*jakékoliv shluknutí a vykonaly dalekosáhlá bezpečnostní opatření. Současně zavedeno přísné vyšetřování celé vzpoury.*⁴⁷

Další texty, uveřejněné v deníku *Pozor*, informovaly o situaci v ostatních německých městech. Německé bouře se konaly i ve Vrchlabí, Opavě, Šumperku, Frývaldově (Jeseníku), Novém Jičíně a jinde. Na závěr tohoto informačního bloku byl přidán krátký komentář, který vyjadřuje stanovisko listu k proběhlým událostem.

*„Celé hnutí německé bylo tedy pouze uměle vyvoláno a mělo být demonstračním projevem vůči veřejnosti, zvláště pak vůči Dohodě. Mělo se dokázati, že obě „sporná“ území jsou proti našemu státu, ale bylo dokázáno něco zcela jiného: německá malomocnost, německé násilí, bezmocnost, marný vztek, jichž se nebojíme a báti nebudeme. Němci prohráli nyní definitivně a jsme přesvědčeni, že to byl poslední pokus, který selhal a který selhati musel, protože dnes vítězí právo a spravedlnost a ty jsou na naší straně!“*⁴⁸

Události kolem vyšetřování se vyvíjely velmi rychle a živelně. Již následujícího dne, tedy 7. března 1919, byl v tomto deníku uveřejněn krátký text, který pojednával o výsledcích pitvy zabitých československých vojáků.

*„Prosektor všeobecné zemské nemocnice v Olomouci p. dr. Berka provedl včera pitvu obou zabitých vojáků ze Šternberka. Výsledek pitvy usvědčuje německé listy ze sprosté lži že vojín stali se obětmi útoku německých fanatiků. První z vojáků střelen byl z browningu do hlavy ze zadu, takže byl okamžitě mrtev. Druhý voják má rozbitou hlavu, kterou mu němečtí fanatikové roztrískali klacky. Zároveň bylo zjištěno, že na vojínky bylo stříleno z oken a se střech, při čemž celá řada občanů německých byla zasažena a že největší část poranění a smrti německých fanatiků občanských byla zaviněna těmito střelami.“*⁴⁹

V dalších dnech bylo možné na stránkách deníku *Pozor* najít texty, které obviňovaly Němce z rozdmýchání všech bouří v pohraničí - 46 - Byly zveřejňovány dopisy různých osob, které se svěřovaly ohledně špatného soužití s Němci. První z nich byl uveřejněn 7. března 1919 a pojednával o napadení české dívky studentem zdejšího německého gymnázia. Autorem byl „přítel našeho listu ze Šternberka“.

„Moje dcera šla se svojí společníci městem na procházku a měla na klopě stužku ve slovanských barvách, připevněnou odznakem českého srdce. Jistý mladík vyhrožoval jí

⁴⁷ *Pozor*, ročník 26. 1919, č.63, s.1

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ *Pozor*, ročník 26, 1919, č.64, s.3

několikrát slovy: „Die Massche muss herunter!“ (Se stuhou dolů!). Když moje dcera byla mladíkem stále pronásledována, upozornila na něj vojenskou hlídku, která jej vyváděla ke klidu, jinak že bude zatčen. Na to se onen mladík vzdálil a dcera šla po chvíli se svojí přítelkyní domů. Avšak asi 100 metrů od bytu byla náhle uchopena ze zadu za ramena, stržena k zemi a odznak českého srdce jí byl vyrván. Tento hrdinný skutek byl vykonán v neděli dopoledne na místě silně frekventovaném, ač bylo na blízku několik osob a dvě paní šly v bezprostřední blízkosti, nikomu nenapadlo, že surovce napomenuli. Pachatelem byl jeden student německé reálky. Tak zachází Němci s českými lidmi v československé republice!“⁵⁰

Dne 9. března 1919 tento deník zveřejnil vzpomínku jednoho vojáka na život v německém městečku s nečekaným vyústěním...

Původ všeho zla. „Jsem v posádce v německém městečku, kde jsou pouze dvě české rodiny. Měl jsem příležitost poznat smýšlení zdejších státních úředníků. Poštovní, který po státním převratu vedl ozbrojený „Volkswehr“, koná dále v témž městečku tak zodpovědnou službu. Jistě své stanovisko vůči naší republice nezměnil a informuje zdejší Němce i nadále. V témž místě je četnický strážmistr Čech, kterého násilím nutili složit služební slib pro „Sudetenland“. Když odepřel tak učiniti, zakusil mnoho zlého pro své národní přesvědčení. Byl vyhnán a jeho rodina žila tu celý měsíc, než přišlo naše vojsko. Žili mezi německými zuřivci, kteří jim denně vyhrožovali, že vypálí českou pakáž. Okresní strážmistr, který nejvíce zuřil proti uvedenému českému četníku, koná nyní službu ve Šternberku.“⁵¹

Další dopis byl zveřejněn 12. března 1919 o pojednává o příhodě, která se stala cestujícím při cestě z Olomouce přes Šternberk do Uničova.

Ze vzpomínek na Šternberk. „Jel jsem 30. října loňského roku vlakem z Olomouce přes Šternberk k Uničovu. Když vlak opouštěl nádraží šternberské, tak jsem viděl, kterak za nádražím zástup lidí týral vojína, jenž z vlaku vystoupil a na čepici měl trikoloru. Četnický strážmistr štíhlé postavy, jenž stál u východu na peroně, ač to vše viděl, nejen že nezakročil, ale smál se, až se ohýbal. Pisatel k této zprávě dodává, že ho vidí ještě dnes.“⁵²

⁵⁰ Pozor, ročník 26, 1919, č. 64,

⁵¹ Pozor, ročník 26, 1919, č.66, s.3

⁵² Pozor, ročník 26, 1919, č. 69,s.3

Oním strážmistrem byl Herr Ziegler, jenž byl již ve vydání z 6. března 1919 kritizován za nezasahování do vzpoury. K této osobě se deník *Pozor* vrátil ještě 16. března 1919, kdy byla zveřejněna zpráva o změnách ve vedení šternberského četnictva.

Poslední text týkající se vyšetřování šternberských událostí, byl v deníku *Pozor* uveřejněn 16. března 1919. Tehdy již bylo vyšetřování Šternberské vzpoury u konce a text tak mohl poskytnout reflexi konkrétních výsledků.

„Zavedené vyšetřování, vedené četnickým rytmistrem z Olomouce L. Kaunem, měla za výsledek, že okresní strážmistr ve Šternberku Ziegler byl suspendován, jeden z četníků zatčen a proti ostatním bylo zavedeno disciplinární řízení... Vyšetřování šternberských bouří vedl zástupce státního návladnictví za účinné podpory rytmistra L. Kauna. Zatčeno bylo asi šedesát osob, část z nich pak byla propuštěna. Zdá se, že šternberská radnice nestojí bouřím daleko a bylo by záhodno šternberské zastupitelstvo rozpustiti. Jak si například vysvětliti, že krátce po výtržnostech ve Šternberku, byl starosta tohoto města zatčen ve Štěpánově, právě když chtěl volat „Prager Tagblattu?““ přemítá dále autor článku.

Vydání deníku *Našinec* z 6. března 1919 o Šternberské vzpouře informovalo podstatně střídmeji. Na titulní straně se objevily tři texty týkající se německých bouří. Obsáhlejší byl komentář od zvláštního zpravodaje z Prahy, který konstatoval, že i po německých bouřích není ohrožena celistvost Československé republiky. Další zpráva varovala o živých německých zprávách o obsazení německého pohraničí vojsky Dohody, a až ta poslední se zabývala šternberskými událostmi. Přinesla však pouze krátké shrnutí.

„Ve Šternberku je úplný klid. Počet obětí včerejšího dne obnáší jedenáct mrtvých občanů a dva vojáky, dvacet čtyři raněných občanů a tři vojáky. Zpráva o zatčení suspendovaného okresního hejtmána není správná.“⁵³

Německy psaný deník *Mährisches Tagblatt* 6. března 1919 přešel od snahy popsat, byť často zkresleně, průběh vzpoury ke snaze zachytit události, které se uskutečnily bezprostředně po potlačení Šternberské vzpoury. Na titulní straně byl zveřejněn článek o stávce libereckých dělníků, kteří tím chtěli vyjádřit odpor vůči masakrům, které se staly 4. března toho roku - 51 -. Na další straně byl zveřejněn text, který popisuje zatýkání ve Šternberku:

⁵³ *Našinec*, ročník 55, 1919, č.54, s.1

„České vojsko zatkló během nepokojů ve Šternberku nahodile přes 70 osob, mezi nimiž byly i významné osobnosti města, které v průběhu včerejších událostí byly vzaty do Olomouce do vazby. Mezi zatčenými byl i zaměstnanec finančního úřadu Wolf a přítomný Oberleutnant Fuchs. Eskorta zatčených, kterýmžto některým byly nasazeny pouta, vyvolaly v olomouckých ulicích, od nádraží po olomoucký soud, velké pozdvižení a soucit německého obyvatelstva na osudu zatčených byl velmi patrný. Ale i některým českým kolemjdoucím připadal tento průvod trapný a bylo slyšet hodnocení, že takový proces by ve svobodné republice nečekali.“⁵⁴

Týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* vyšel až 8. března 1919, přesto však o událostech z 4. března 1919 informoval dosti obsáhle. V tomto týdeníku se nacházela rubrika *Aus Sternberg (Ze Šternberka)*, která tentokrát byla celá věnována posledním událostem - 44 -V levém sloupku byla zveřejněna jména německých obětí vzpoury, jejich věk a profese. Co se týče interpretace samotné vzpoury, tak se tento týdeník omezil na upozornění, že *„události musí být důkladně prošetřeny“* a do té doby není možné vznášet jakákoliv obvinění. Zpravodajsky cenné bylo hlavně přiblížení restrikcí ve městě:

„V jedné z vyhlášek úřadů jsou shromáždění na ulicích a uličkách přísně zakázány. Hostince a kavárny nesmí prodávat alkohol a lokály musí zavírat již v šest večer. Taktéž musí v tuto hodinu jakýkoliv provoz v ulicích ustát. Také obchodní lokály a domovní brány musí být v šest uzavřeny.“⁵⁵

⁵⁴ Mährisches Tagblatt, ročník 41, 1919, č.54, s.5 (překlad německého textu)

⁵⁵ Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, ročník 43, 1919, č.10, s.3 (překlad německého textu)

4.3.2 Informační válka mezi deníky *Pozor a Mährisches Tagblatt*

Dne 5. března 1919 byl v deníku *Mährisches Tagblatt* uveřejněn mimo jiné text, který Šternberskou vzporu charakterizoval jako lidovou demonstraci, která byla zákeřně potlačena a civilisté byli postříleni. V textu se doslovně píše, že „na německé straně nepadla ani jedna střela.“⁵⁶

Následujícího dne, tedy 6. března 1919, vyšel na třetí straně deníku *Pozor* text, který na tyto výroky reagoval tak, že se s nimi vůbec neztotožnil.

„Německé listy, pojednávající o bouřích v „Sudetenlandu“ a „Deutschböhmen“, vrhají se zuřivě na český národ a svalují na něho veškerou zodpovědnost za způsobené krveprolití. Také olomoucký „Tagblatt“ nedal si ujít vhodnou příležitost a zřejmě lživými a štvavými vývody vrhá se na český národ, jakoby on byl původcem celé té politováníhodné události. „Tagblatt“ prohlašuje dále, že až do této chvíle nebylo zjištěno, že ze středu demonstrantů bylo vystřeleno, a obviňuje na to české vojsko, jako by jen ono bylo vinno za krveprolití. Německé hnutí bylo prý jen hnutím protestním a na bouře nikdo prý ani nepomýšlel. Tomuto tvrzení může uvěřiti jen člověk naplněný největší záští protičeskou...Byloť úředně zjištěno, že celé to hnutí bylo po dlouhou dobu tajně připravováno a že vraždění začali Němci, kteří byli také zatčeni a nyní jsou přísně vyšetřováni. „Krásná“ slova, jichž „Tagblatt“ ku konci užívá o „historičnosti“, o „mučednících národa, kteří věčně budou žíti v srdcích lidu“, nejsou ničím jiným, než špatnou reklamou.“⁵⁷

Hned den poté, tedy 7. března 1919, se v deníku *Pozor*, objevila další kritika „*Tagblattu*“, tentokrát kvůli zveličování německých protestů v Šumperku.

„O událostech v Šumperku, které neměly pražádného významu a skončily taktéž kardinálním fiaskem, rozepisuje se obšírně olomoucký „Tagblatt“ a vytloukává z ní hotovou tragédií. Zatím se Šumperáci omezili pouze na obvyklé své protesty a zastávkovali si na 24 hodin, uspořádavše ubohý demonstrační průvod městem. K srážce vůbec nedošlo a vojsko nemělo vůbec žádné příčiny k zakročení.“⁵⁸

Kritika tedy byla vzájemná. Stejného dne vyšel v deníku *Pozor* na titulní straně článek, který obviňuje německy psaná periodika ze záměrného překrucování reality a také z vychvalování padlých německých bojovníků. Provedená pitva prý ukázala, že oba mrtví

⁵⁶ Mährisches Tagblatt, ročník 41, 1919, č.53, s.1 (překlad německého textu)

⁵⁷ Pozor, ročník 26, 1919, č.63, s.3

⁵⁸ Pozor, ročník 26, 1919, č.64, s.3

vojíni byli zákeřně zabiti Němci – Plachý byl střelen pistolí do zad a Böhm byl ubit klacky, a co víc – Němci pálili do davu demonstrantů i vojáků z oken a střech, aby umocnili tragédii. Deník *Mährisches Tagblatt* hned další den vydal text, v němž všechny tyto domněnky odmítá.

„České listy přichází stále se zprávami ze Šternberka a snaží se všemi prostředky přesunout vinu krvavých lázní na německé obyvatelstvo. Dnes (8. 3. 1919) bylo informováno, že německé obyvatelstvo očividně bylo vybaveno střelnými zbraněmi, dále klacky a holemi. Tyto zprávy nejsou pravdivé, což dokazuje i to, že ve Šternberku nikdo žádné zbraně nezabavil.“⁵⁹

Závěrečné dějství této informační přestřelky mezi deníky *Pozor* a *Mährisches Tagblatt* se událo 9. března 1919. Tehdy deník *Pozor* zopakoval výsledky provedené pitvy, aby veřejnost ujistil o správných příčinách smrti padlých vojáků.

„Zjistěny byly na mrtvolách obou vojáků četné rány klacky, hlavně na hlavách, čímž potvrzeno že zfanatisovaný dav se vrhl ještě i na mrtvoly a klacky do nich mlátil. Uvádíme to poznovu na vědomí, jelikož zdejší „Tagblatt“ snaží se namluviti veřejnosti, že prý němečtí demonstranti ve Šternberku nebyli ozbrojeni střelnými zbraněmi ani klacky, neboť prý žádná zbraň ve Šternberku u Němců zabavena nebyla. Nález prosektora p. dra Berky podává neklamný důkaz o tom, že zfanatisované davy německé ve Šternberku, které podnikly útok na vojenskou hlídku, ozbrojeny byly...“⁶⁰

⁵⁹ *Mährisches Tagblatt*, ročník 41, 1919, č.56, s.4 (překlad německého textu)

⁶⁰ *Pozor*, ročník 26, 1919, č.66, s. 3

4.3.3 Poslední rozloučení s obětmi Šternberské vzpoury

O pohřbu padlých českých vojáků německá periodika vůbec neinformovala, dokonce ani deník *Našinec*, jen deník *Pozor* přinesl v sobotu 8. března 1919 krátkou zprávu, v níž přiblížil okolnosti posledního rozloučení.

„Svobodník Josef Plachý, jenž byl v úterý ve Šternberku při německých demonstracích zákeřně ranou z browningu zavražděn, byl v pátek 7.3. převezen do svého domova ve Věrovanech. Dnes, v sobotu 8. 3., bude na hřbitově v Tovačově pohřben. Celé okolí uctí hojnou účastí památku vojína, jenž se stal obětí německé zuřivosti, a jenž vycedil svou krev ve službách československé republiky. Druhá oběť německého fanatismu, pěšák Böhm, bude rovněž dnes v sobotu pohřben na hřbitově ve Šternberku.“⁶¹

Pohřeb německých obětí Šternberské vzpoury se konal ve stejný den na zdejším hřbitově. Pohřeb pěšáka Böhma se však konal odděleně. Zúčastnili se přední představitelé města, jako byl starosta Johann Langer a jeho zástupce Hieronymus Schlossnikel, dále pozůstalí a šest tisíc zvědavců, kteří byli za branami hřbitova. O této tryzně dobová periodika referovala mnohem obsáhleji, než o pohřbu českých vojáků.

Týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* ve vydání z 8. března 1919 (tedy v den pohřbu) přišel s pozvánkou, obsahující podrobné informace o tryzni:

„Pohřbení v úterý 4. března padlých spoluobčanů se bude konat v sobotu 8. března o půl druhé odpoledne před smuteční síní městského hřbitova, kde vedení města zajistilo pohřeb. Drahým mrtvým bude na náklady města vystrojen bohatý pohřeb. Účastníci pohřbu budou muset splňovat následující nároky: K místům pohřbu budou připuštěni pouze příbuzní padlých a dále nosiči vlajek různých spolků. Zbytek účastníků se musí seřadit na Lutschiger Straße. Na začátku obřadu dojde průvod v uzavřených řadách střední cestou skrz hřbitov až k místům mrtvých. Účastníci se hned po obřadu odeberou domů. Starosta J. Langer očekává, že obyvatelstvo se bude chovat poklidně a důstojně nejen v průběhu pohřbu, ale také poté a nebude dán podnět k zásahu.“⁶²

Následující den, tedy 9. března 1919, nebylo v dotčených novinách o pohřbu nic napsáno. Až 10. března 1919 vyšel v deníku *Mährisches Tagblatt* text, který shrnul průběh pohřbu. Vyplývá z něj, že tyto události proběhly v naprostém klidu.

⁶¹ *Pozor*, ročník 26, 1919, č.65, s.3

⁶² *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*, ročník 43, 1919, č.10, s.3 (překlad německého textu)

„Patnáct obětí německého obyvatelstva ze Šternberka, v důsledku událostí z minulého úterý, bylo v sobotu odpoledne za početné účasti dohromady spuštěno do hrobu. O půl druhé bylo patnácti rakvím v márnici požehnáno, přičemž se smuteční průvod vydal k hrobům. Minimálně 6000 lidí se zúčastnilo tohoto smutečního holdu, který proběhl, jak nejuzneseněji mohl. Všechny oběti byly do uloženy do společného hrobu. U otevřeného hrobu mluvil zástupce starosty Schloßnikl. Otec Willner (Dominik Willner, kněz a publicista týdeníku *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*) přednesl slova smutku a rozloučení. Česká armáda měla pohotovost, nenašla ale záminku pálit.“⁶³

O den později o pohřbu referoval i deník *Pozor*, který celou událost zhodnotil s jasně protiněmeckým podtextem. Navíc chybně uvedl den pohřbu – byl v sobotu, ne v neděli.

„V neděli odpoledne bylo uloženo patnáct osob k věčnému odpočinku na hřbitově šternberském. Byly to oběti německých štváčů, kteří je popudili k nepředloženému jednání jak proti našim úřadům, tak proti našemu vojsku...“⁶⁴

Deník *Našinec* ve vydání z 9. března 1919 o pohřbu obětí vůbec neinformoval. Kromě pravidelných zpráv z Národního shromáždění se zabýval hlavně boji s Maďary na Slovensku. Větší množství textů se vyjadřovalo k otázce existence Těšínska v rámci ČSR. Pozorný čtenář zde našel i několik krátkých textů pojednávajících o událostech ze 4. března 1919, kdy „podle *Prager Tagblattu* počet padlých Němců obnáší dosud celkem 30 osob.“⁶⁵ V dalším textu se krátce informuje o stávce v německém pohraničí na znamení protestu proti násilnostem ze strany československého vojska. „Klid však nebyl nikde porušen a všude se pracovalo. Demonstrace se projevila černými prapory v Mostu a Liberci,“⁶⁶ konstatovala zpráva České tiskové kanceláře.

Ponejvíce však o smuteční tryzně a přílehlých událostech referoval týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* ve vydání z 15. března 1919. V tomto čísle byl hned na titulní straně zveřejněn žalm - 49 -, jehož autorem je kaplan a zároveň publicista Dominik Willner. V něm Willner sice projevuje hluboký smutek nad smrtí obětí, zároveň však připouští, že celá vzpoura byla „pošetilé pozdvižení.“

„Lidé! 4. března 1919 byly roztrhány rodiny. Byli jsme svědky bolesti a smutku, které nadějně syny, opatrující a dobré matky a manželky, milované manželky a otce, k Bohu povolaly.

⁶³ Mährisches Tagblatt, ročník 41, 1919, č.57, s.5 (překlad německého textu)

⁶⁴ Pozor, ročník 26, 1919,

⁶⁵ Našinec, ročník 55, ročník 57, s.2

⁶⁶ Tamtéž

Nevinné oběti jednoho pošetilého povzdvižení, které bylo po dlouhých válečných letech první v jinak tak mírumilovné domovině, podlehly bezcitnému střelení nebo na jejich smrtelné posteli v hrozných bolestech činili pokání, že jednou měli vznosné myšlenky jako miliony duší, které zde zanechaly a jednotný lid bratrů v nebezpečí zanechali. Probouzejí u nás povinnost uchovat na ně čestnou vzpomínku. Mějte paměť na tuto povinnost, která se nejlépe naplní opatrovnickým tmem, kterým byly drahá srdce těch, kteří tak najednou padli. Musíme osušit slzy, starosti zahnat, prázdná místa zaplnit. Otevřenou bolest v srdci sice nemůžeme zahojit, ale příbuzným hlad a živoření zmírnit můžeme.“⁶⁷

V tomto vydání vyšly k tématu pohřbu ještě dva texty. Ten první shrnul průběh tryzny, informoval o čestných hostech ze stran politiků a městských spolků. Píše se zde mimo jiné, že „*pan místostarosta Schlossnikel pronesl plamennou a za srdce chytající řeč. Obhajoval pohnutky, které vedly k masovému nepokoji v německém lidu, který se stal 4. března, který vedl k neštěstí. Zároveň však dodal, že tato krvavá lázeň nebyla nutná.“⁶⁸*

Druhý, a zároveň poslední text o smuteční tryzně vůbec, byl uveřejněn na poslední straně týdeníku *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*. Nejednalo se však o text zpravodajský, nýbrž o poděkování rodin obětí Šternberské vzpoury. Ti poděkovali starostovi Johannu Langerovi a vedení města za organizaci pohřbu, dále čestným hostům, spolkům, pěveckému sboru za zpěv chorálů a vůbec všem, kteří na pohřeb dorazili.

Některé texty, které v tomto vydání měly vyjít, a týkaly se Šternberské vzpoury, nakonec vydány nebyly a jejich místo bylo v novinách nahrazeno prázdným prostorem - 50 -. Jednalo se o zásah cenzorů, kteří uveřejnění textů nepovolili z důvodu zavádějících či nepravdivých informací.

V souvislosti s uctěním památky německých obětí se ve Vídni dne 16. března 1919 konal smuteční pochod městem. O této události uveřejnila krátké texty periodika *Pozor a Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*. V textu, uveřejněném v deníku *Pozor*, můžeme rozeznat protiněmecký patos, který byl typický pro většinu článku o německé menšině v Československu, uveřejněných v tomto deníku. Typickým příkladem jsou níže zvýrazněné uvozovky, které upozorňují na zcela odlišný názor redakce na věc.

„Němci vídeňští si včera opět jednou zamaňifestovali. Byly uspořádány hromadné smuteční slavnosti pro oběti, padlé v „Dajčbémén“ a „Sudetenlandu“. Slavností sůčastnila se

⁶⁷ *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*, ročník 43, 1919, č.11, s.1

⁶⁸ Tamtéž, s.4

i vláda a členové Národního shromáždění. V četných řečech bylo zdůrazňováno, že německý lid neustane, dokud svým krajanům ve „sporných“ územích nezajistí plných práv a svobody. Příslušné resoluce, nařikající nad domnělým českým „bezprávím“, byly přijaty jednomyslně. Po schůzích uspořádán byl velký demonstrační průvod, přičemž byly neseny smuteční odznaky a z domů vlály černé prapory...“⁶⁹

⁶⁹ Pozor, ročník 26, 1919, č.74, s.2

4.3.4 Finanční sbírka pozůstalým obětí Šternberské vzpoury

Olomoucká národní rada se bezprostředně po pohřbu německých obětí Šternberské vzpoury rozhodla vyhlásit veřejnou sbírku na pomoc pozůstalým. První zpráva o sbírce byla uveřejněna ve vydání deníku *Mährisches Tagblatt* ze dne 11. března 1919. Jak se ukáže, nebyla to náhoda, jelikož tento deník se podílel na výběru darů.

„Pro pozůstalé Šternberských krvavých lázní ze dne 4. března pořádá Olomoucká národní rada sbírku, která bude vybírána na několika místech. Darovat můžete nejen v bezprostřední blízkosti ulice, kde se národní rada nachází (Bäckergasse), ale i u pana Dr. Alfreda Krause v administrativní budově deníku Mährisches Tagblatt. V tomto deníku budou postupně zveřejňovány všechny dary. Školáci, kteří navštěvují 6., 7. a 8. třídu německého gymnázia věnovali 160 korun, Dr. Kunzel-Federn 10 korun.“⁷⁰

Do konce sledovaného období, tedy do 30. března 1919, vyšlo v tomto deníku dalších osm textů, které referovaly o nových darech. Z těchto textů vyplývá, že nejštědřejší finanční dar ve výši 100 korun českých poskytla německá sociální demokracie, a to jak buňka šternberská (20. března t. r.), tak i olomoucká (24. března t. r.). 27. března 1919, kdy vyšel poslední článek o sbírce ve sledovaném období, bylo v redakci deníku *Mährisches Tagblatt* vybráno celkem 1161 korun československých.

Zatímco české deníky *Pozor* a *Našinec* o finanční sbírce vůbec neinformovaly, v týdeníku *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*, který taktéž přijímal finanční dary, vyšly na dané téma ve sledovaném období dva texty. První byl ve vydání z 15. března 1919, čtenář se však dozvěděl pouze skutečnost, že „v hlavním výběrovém místě, tak jako v sídle našeho listu, jsou už početné a opravdu štědré dary a že seznam dárců bude zveřejněn v dalším čísle.“⁷¹

Ve skutečnosti však čtenář zjistil více informací až ve vydání z 29. března 1919, kdy bylo „včetně příspěvků od měst a obcí nad 10.000 korun, na hlavních výběrových místech k dispozici 53 345 korun.“⁷²

⁷⁰ Mährisches Tagblatt, ročník 41, 1919, č.58, s.5

⁷¹ Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, ročník 43, 1919, č.11, s.5

⁷² Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, ročník 43, 1919, č.13, s.5

4.4 Shrnutí

Ve výše uvedeném období (5. 3. 1919 – 30. 3. 1919) bylo ve čtyřech sledovaných novinách (*Pozor*, *Našinec*, *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien*, *Mährisches Tagblatt*) uveřejněno celkem čtyřicet sedm textů pojednávajících o Šternberské vzpouře. Dále se zde však vyskytlo patnáct textů, které sice o samotné vzpouře nepsaly, ale zajímaly se o německé bouře v ostatních místech tehdejší ČSR a jejich ohlas, časté byly různé glosy.

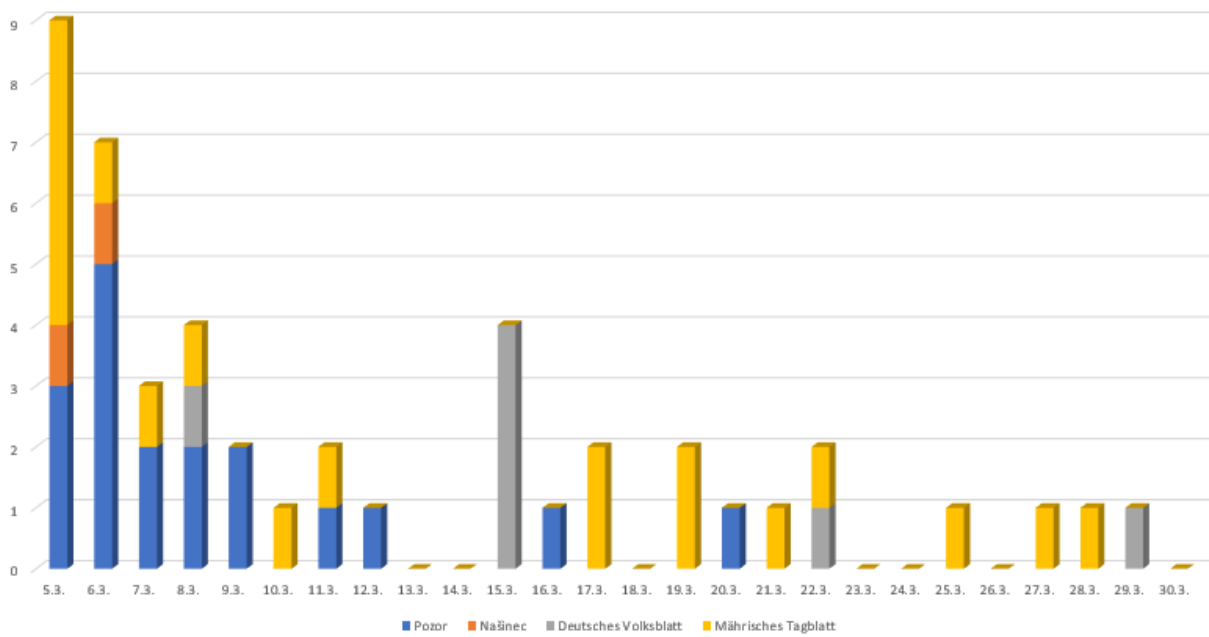
V deníku *Pozor* se články o vzpouře vyskytly celkem v devíti vydáních, celkem šlo o dvacet dva textů. Bylo to nejvíce ze všech sledovaných periodik. Tento deník měl také největší zastoupení publicistických textů, těch bylo jedenáct. Ostatní texty sice zpravodajsky pokrývaly realitu, ale byly napsány s velkým zaujetím pro českou stranu. *Pozor* téma pokrývá pouze do 20. března, pak již v tomto listu žádnou zmínku nenajdeme.

Deník *Našinec* zveřejnil k tématu pouze dva krátké zpravodajské texty, a to 5. a 6. března. Vzhledem k tomu, že tento deník vycházel v nedaleké Olomouci, tak je to přinejmenším překvapující. Deník tehdy upřednostnil témata důležitá pro český veřejný život.

Titul *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* vycházel jako týdeník, zmínky o vzpouře se zde tak vyskytly ve dnech 8., 15., 21. a 29. 3. Vyšlo zde pět zpravodajských textů a tři texty publicistické, jednalo se o citově zbarvená smuteční oznámení a poděkování za účast na pohřbu obětí dne 8. března 1919.

Deník *Mährisches Tagblatt* byl velmi plodný. Ve dvanácti březnových vydáních vyšlo celkem patnáct textů vztahujících se k vzpouře. Pouze tři se však dají považovat za publicistické, zbytek, tedy dvanáct textů, pouze stroze informuje o událostech po potlačení vzpoury. Texty, publikované po 17. březnu 1919 (bylo jich celkem sedm) se tematicky zaměřují na veřejnou sbírku na pomoc příbuzným obětí.

Četnost informování o Šternberské vzpouře v období 5.3.-30.3.1919



Graf četnosti výskytu článků o Šternberské vzpouře v dobovém tisku od 5. 3. do 30. 3. 1919.

4.5. Rok poté – 1. výročí šternberských událostí

Dne 4. března 1920, tedy přesně rok po událostech spojených se Šternberskou vzpourou, proběhlo ve Šternberku pietní shromáždění k uctění památky obětí.

Česky psaná periodika o dění ve Šternberku informovala pouze velmi okrajově. Deník *Našinec* dokonce o tryzně vůbec neinformoval. Pokračoval tak v trendu z března 1919, kdy o Šternberské vzpouře informoval pouze 6. března a dále se již tématem nezabýval. Mezi hlavní témata z počátku března 1920 patřila bolševická revoluce v Maďarsku, národnostně vyhocená situace na Těšínsku a deníky také poskytovaly zpravodajství z pařížské mírové konference.

Deník *Pozor* přinesl 5. března 1920 krátký text o průběhu tryzny, hodnotil ji jako poklidnou.

„Odpoledne v jednu hodinu uspořádali šternberští Němci schůzi, jež měla však klidný průběh. Večer konala se pak nad hroby padlých obětí pieta. Posádka šternberská měla sice pohotovost, ale neměla příčiny k zakročení.“⁷³

Mnohem obsáhleji, a zároveň také zaujatěji, o výročí informovala německy psaná periodika. Týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* ve vydání z 6. března 1920 informoval o smuteční tryzně, která se konala na místním hřbitově 12. Tryzně předcházelo hned několik smutečních obřadů ve městě.

„Po třetí hodině odpolední se konalo, podle návrhu starosty města v radniční aleji jedno výjimečné smuteční zasedání, které bylo navštíveno celým představenstvem města a u kterého pan starosta Schlossnikel měl řeč. Kolem půl čtvrté se odebralo předsednictvo k vlajkovému pomníku před tělocvičnou, kde už byla většina spolků a sdružení a tisíce lidí. Smuteční pochod se záhy odebral k místům, kde březnoví padlí odpočívají, hřbitovu při vjezdu do Šternberka a zúčastnilo se jej 6000 lidí. Byť všichni hroby už viděli, stovky smutečních hostů neustále přibývalo...“⁷⁴

Z článku lze dále vyčíst dění na místním hřbitově. Vrcholní politici zde přednesli své projevy, mimo jiné i starosta města Hieronymus Schlossnikel (sociální demokrat), přítomny byly i mnohé spolky. Po proslovech politiků vždy následovala hudební vložka, na závěr

⁷³ Pozor, ročník 27, 1920, č.61, s.3

⁷⁴ Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien, ročník 44, 1920, č.10, s.3 (překlad německého textu)

městská kapela zahrála chorál. *Deutsches Volksblatt* však nastínil i bezpečnostní situaci ve městě, jelikož české úřady očekávaly eskalaci napětí.

„Radnice, tělocvična i Arbeiterheim (ubytovna pracujících) měly vyvěšeny smuteční vlajky. Sice byla poslána z Olomouce jak armádní jednotka, tak četnictvo navíc, ale tyto bezpečnostní opatření byly přehnané. Oslava se nesla v klidné atmosféře, a i přes přítomnost zbraní se nedávala příležitost k výtržnostem.“⁷⁵

Deník *Mährisches Tagblatt* o výročí Šternberské vzpoury informoval mnohem více obecněji, a to v kontextu ostatních událostí z 4. března 1919. Vydání, které vyšlo na rok přesně, připomínalo atmosféru tehdejší doby následovně:

„V pošmourném a napjatém osudu a bohaté historii německého sudetského lidu ode dne 28. října 1918, je 4. březen 1919 jedním z nejpošmurnějších. Vyžádal si i oběti na německých lidech skrze velkou chladnokrevnost českých vojsk. Ve víře v milionovou opravdovost a v ideály, které byly zveřejněny skrze 14 bodů, ve víře v právo určení pro náš lid, se v tento den ve všech větších městech tohoto státu ve vší vážnosti, důstojnosti sešly shromáždění, při příležitosti konajících volbách do Národního shromáždění do Německého Rakouska. Pražští násilníci tušili pod těmito událostmi nějaké útoky proti české státnosti a odpověděli na ně násilím. Na hřbitovech v Kadani a ve Šternberku a jiných městech jsou pohřbeni svědci české zarputilosti, bezbranní muži, ženy, šířitelé myšlenek a děti.“⁷⁶

Autor článku, jehož jméno ani zkratka není uvedena, dále upozorňuje, že otázka německé existence v rámci ČSR nebyla dosud vyřešena. Je tak třeba, aby československá vláda přijala hned několik požadavků českých Němců, po kterých by mohlo dojít k vzájemnému usmíření.

„Jen úplná rovnost práv a povinností pro všechny národy tohoto státu, jen uznání německé národnosti a následování opravdových zásad demokratických a republikových, které by byly vydány z vedení tohoto státu a projevení opravdové lidskosti může zahojit naše hluboké rány. Pokud bude tato cesta přijata, jsme připraveni. Pokud je vám to milejší jinak, pak budeme reagovat (přijímat rozhodnutí) podle toho vašeho. Tento den, 4. března, zůstane nezapomenut.“⁷⁷

⁷⁵ Tamtéž (překlad německého textu)

⁷⁶ *Mährisches Tagblatt*, ročník 42, 1920, č.52, s.2 (překlad německého textu)
Tamtéž (překlad německého textu)

5. Závěr

Dne 4. března 1919 se ve Šternberku uskutečnila protestní demonstrace německého obyvatelstva, která přerostla v živelnou vzpouru. Během následných bojů zemřelo šestnáct civilistů a dva vojáci československé armády. Po potlačení vzpoury následovalo hromadné zatýkání a na mnohé veřejné funkce byli dosazeni čeští úředníci.

Tato událost se objevila i na stránkách regionálních periodik. Kromě zpráv o průběhu vzpoury jsem se v novinách dočetl o útlaku Čechů ve Šternberku, hromadném zatýkání podezřelých, posledním rozloučení s oběti vzpoury nebo o finanční sbírce na pomoc pozůstalým.

Zkoumal jsem informování o Šternberské vzpouře v období mezi 4. březnem 1919 a 30. březnem 1919 v titulech: *Pozor a Našinec (česká média)*, *Mährisches Tagblatt* a *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien (německá média)*. Zvláštní pozornost byla věnována zprávám v týdnu mezi 1. a 7. březnem 1920, tedy v období prvního výročí vzpoury.

Analýzou článků bylo zjištěno, že nejvíce se tomuto tématu věnoval deník *Pozor*, který uveřejnil dvacet dva textů. Mnohé texty reagovaly na informace z deníku *Mährisches Tagblatt*, které byly údajně nepravdivé a deník *Pozor* tyto nepravdy vyvracel a uváděl vlastní výklad událostí. Oproti tomu deník *Našinec* přinesl jen dva texty o vzpouře, navíc pouze ve dnech 5. a 6. března 1919. Tento deník se orientoval na dění v Československé straně lidové, velmi četně pak informoval o českém veřejném životě v tehdy národnostně smíšené Olomouci.

Z německých novin se pak tématem Šternberské vzpoury zabýval hlavně deník *Mährisches Tagblatt*, který ve všech sledovaných obdobích uveřejnil celkem šestnáct textů. Týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* zveřejnil pouze devět textů. To mě překvapilo, očekával jsem od tohoto listu větší míru informování o vzpouře, jelikož vycházel přímo ve Šternberku a již od svého vzniku v roce 1879 byl silně proněmecký a objevovaly se v něm nacionalistické texty. Texty o vzpouře navíc byly ukryty ve speciální rubrice *Aus Sternberg*.

Co se týče samotných rozdílů v informování o průběhu vzpoury, tak bylo zjištěno, že existuje obrovský rozdíl mezi interpretací české a německé strany. Tak například český deník *Pozor* uvádí, že po obsazení úřadů v blízkosti náměstí dorazilo na náměstí vojsko, aby uklidnilo situaci. Tehdy však vystřelil jeden z Němců a zabil vojína Plachého, načež začali

z okolních oken pálit další Němci. Českoslovenští vojáci tak stříleli v sebeobraně a většina mrtvých byli němečtí bojovníci. Deník *Našinec* z vyprovokování masakru taktéž viní rozzuřený německý dav, který se ovšem neměl shlukovat na náměstí, ale došel k veliteli místní posádky a vyzval ho, aby složil zbraně. Po odmítnutí dav zahájil ozbrojený útok. Jak vidno, rozdíl v interpretaci lze najít i na české straně.

Německy psaná periodika vůbec nepřipustila, že by vinu na rozpoutání masakru nesli Němci. Deník *Mährisches Tagblatt* sice informoval o německých nepokojích, během kterých byli nevěrohodní úředníci zbaveni svých funkcí, ale nebylo prý proti nim použito žádné násilí. Následoval příchod jednotky českých vojáků, která na náměstí udělala zástup a začala střílet do masy. Objevily se zde také spekulace o důvodech smrti vojínů Plachého a Böhma, jelikož prý existuje vysoká pravděpodobnost, že je omylem zastřelili vlastní kolegové, protože Němci údajně vůbec nestříleli. Týdeník *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* samotný průběh vzpoury nezkoumal, zaměřil se hlavně na pohřeb obětí (8. březen 1919) a následnou finanční sbírku pro pozůstalé. Bylo zde možné najít i velký smuteční proslov od publicisty a kaplana šternberské farnosti Dominika Willnera.

Má práce potvrdila vstupní hypotézu o rozdílném přístupu českých a německých médií k informování o Šternberské vzpouře a dokonce doložila vzájemné ovlivňování mezi listy samotnými. Byl bych velmi rád, kdyby poznatky získané touto prací v budoucnu někdo dále rozšířil.

Použitá literatura

1) Prameny

Články

- ČERMÁK, Miloslav: Ohlas vzniku Československé republiky ve Šternberku. In: *Střední Morava*. Sv. 2. Olomouc 1968.
- HALATKA, David: 1918: Právě zrozené Československo ohrožují sudetští Němci. In: *History revue*, Ročník 2010, č.6, s.38-40.

Internetové zdroje

- SOVKOVÁ, Veronika: Chronologický přehled dějin města Šternberka, kapitola IX.: 20. století ve Šternberku [online]. [cit.2022-03-26]. Dostupné z: <https://sternberk.eu/historie/chronologicky-prehled-dejin.html>
- Kronika obce Moravská Huzová, s. 28. Dostupné online: <https://www.stepanov.cz/file.php?nid=1512&oid=4595334>

Dobová periodika (zkoumaná vydání mezi 4. 3. 1919 – 30. 3. 1919, 1. - 7. 3. 1920)

- Pozor. [online]. Olomouc: Bohumír Knechtl, 1899 – 1938. Ročník 26 a 27, rok vydání 1919 – březen (čísla 61 – 88) a 1920 – březen (čísla 58 – 63) [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: http://kramerius.kr-olomoucky.cz/search/i.jsp?pid=uuid:ff0a0018-34c3-11e4-aa30-90b11c419e63#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:6bbbc071-3334-11e4-8b1c-90b11c419e63
- Našinec [online]. Olomouc: Josefína Černochová, 1869 - 1941. Ročník 55 a 56, rok vydání 1919 – březen (čísla 52 – 74) a 1920 – březen (čísla 49 - .54) [cit. 2022-03-26]. ISSN 1801-5107. Dostupné z: http://kramerius.kr-olomoucky.cz/search/i.jsp?pid=uuid:917f287f-a883-11e5-be7f-90b11c419e63&q=na%C5%A1inec#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:c75cde37-b9d6-11e5-8577-90b11c419e63

- Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien: deutschnationale politische Wochenschrift [online]. Olomouc: Johann Franz Krick, 1888 - 1938. Ročník 43 a 44, rok vydání 1919 – březen (čísla 10 – 13) a 1920 – březen (číslo 10) [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: http://kramerius.kr-olomoucky.cz/search/i.jsp?pid=uuid:c85419e0-75b1-4e90-bfb1-b2da086b7c28&q=deutsches%20volksblatt#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:5db85621-3715-11e4-8260-90b11c419e63
- Mährisches Tagblatt [online]. Olomouc: Josef Groák, 1880 - 1946. Ročník 41 a 42, rok vydání 1919 – březen (čísla 52 – 74) a 1920 – březen (čísla 59 – 74). [cit. 2022-03-26]. ISSN 1805-1189. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/vkol/view/uuid:8e5f0e07-5e82-40db-a6ef-68dc05cbd7cc?page=uuid:416963b8-165e-11e4-a7af-90b11c419e63>

2) Literatura

2a) Literatura k metodologii

- BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara: *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.
- HROCH, Miroslav: *Úvod do studia dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta: *Výzkum médií: nejužívanější metody*, kapitola 8.2.2: Historicko – srovnávací metoda. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

2b) Literatura k historickému pozadí:

- ANTOŠ, Martin – KOLLMANN, Vítězslav – VÁŇA, Jaroslav: *Šternberk. Historie - Současnost - perspektivy*. Olomouc: Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci ve spolupráci s Městským národním výborem ve Šternberku, 1984.
- BALAJKA, Bohuš, SOLDÁN, Ladislav, CHAROUS, Emil: *Přehledné dějiny literatury II*. Praha: Fortuna, 2001, s.97. ISBN 80-7168-781-2.
- BRÜGEL, Johann Wolfgang: *Češi a Němci 1918–1938*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1440-3.
- HLŮZOVÁ, Vlasta: *Stopami šternberské historie*. Šternberk: vlastní náklad, 2011. ISBN 978-80-260-0501-8.
- HLŮZOVÁ, Vlasta: *Stopami paměti jednoho století (mozaika životních příběhů a událostí ze století světových válek)*. Šternberk: vlastní náklad, 2018. ISBN 978-80-270-5020-8.
- HLŮZOVÁ, Vlasta: *Osobnosti Šternberska (2)*. Šternberk: vlastní náklad, 2009. ISBN 978-80-254-6627-8.
- HLŮZOVÁ, Vlasta: *Prošli Šternberskem. Výběrový slovníček 225 osobností*. Šternberk: vlastní náklad, 2010. ISBN 978-80-254-7782-3.

- LÁZNIČKA, František: *Češi ve Šternberku*. Šternberk: Františka Lázníčková, 1968.
- MALÝ, Ladislav: *Soužití Čechů s Němci*. Praha: Powerprint, 2014. ISBN 978-80-87994-12-2.
- OPLUŠTIL, Zdeněk: *Šternbersko: vlastivědná čítanka*. Bohuňovice: Zdeněk Opluštil, 1931.
- KAŇÁK, Bohdan, KOUDELA, Miroslav, MRACKÝ, Jan: *Šternberk slovem a obrazem*. Černošice: Arcus, 1996. ISBN 80-901014-2-9.
- KASPER, Tomáš: *Češi, Němci, Židé v národnostním Československu*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-134-1.
- KOLÁŘ, Ondřej: *Polská a německá menšina ve Slezsku a na severní Moravě*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2019. ISBN 978-80-7510-387-1.
- KOPICA, Jiří: *Boj o pohraničí: demonstrace 4.března 1919 v Československu*. Kadaň: Město Kadaň, 2013. ISBN 978-80-904493-8-1.
- KREISINGER, Pavel – PODOLSKÝ, Karel: *Tragický 4. březen ve Šternberku s odstupem jednoho století – souvislosti, rekonstrukce událostí, důsledky*. In: KOVAL', P. – ŠVORC, P. (eds.): *Rok 1919 a Československo. Postavenie a premeny periférií nového štátu v procese jeho konštituovania*. Prešov 2020.
- SLÁDEK, Milan, PHDr.: *Němci v Čechách: Německá menšina v českých zemích a Československu 1848 -1946*. Praha: Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7.
- VALÍČEK, Josef: *Z minulosti a současnosti města Šternberka*. Šternberk: Městský národní výbor Šternberk, 1969.
- VALÍČEK, Josef: *Místopis Šternberska 1848–1960*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1970.
- ZWETTLER, Otto: *Češi a Němci v Čechách a na Moravě*. Brno: Cerm, 1995. ISBN 80-85867-45-1.

2c) Německy psaná literatura

- POLATSCHEK, Helmut: *Der 4.März in Sternberg / Mähren*. Frankfurt am Main, 1999.
- STIEF, Wilhelm: *Geschichte der Stadt Sternberg in Mähren*. Olomouc, 1934.

Obrazové přílohy

1. Titulní strana deníku *Mährisches Tagblatt* ze dne 4. 3. 1919 – o německých bouřích zde zatím není ani slovo.



Německá vzpoura na Moravě.

Krvavé výtržnosti ve Šternberku a v Novém Jičíně. – Nepřátelské schůze. – Němci stávkují.

Poslední události v tak zv. „Sudetenlandu“ ukazují stále zjevněji, že naši němečtí spoluobčané nemohou se smířiti s nepopíratelným faktem o suverenitě našeho státu.

Moravští Němci sahají k nejhrošším prostředkům, vyvolávajíce krvavé vzpoury a porušující s bezpříkladnou bezohledností klid a pořádek v našem státě.

Novým podnětem k dalekosáhlé vzpouře bylo jim nařízené okolkování bankovek a zahájení německo-rakouského národního shromáždění, k němuž nemají přístupu a jež považují za jediný svůj státní útvar. V důsledku toho opatřili si tajným a záhadným způsobem zbraně a vyvolali vzpuru, která si vyžádala řadu obětí na obou stranách a která jest novým dokladem německého násilí. Přímým podnětem k vzpouře byla jim ohlášená všeobecná stávka v sev. Čechách a chystané protestní projevy v „Dajčbémene“, které se však nekonaly a měly jen za následek zosílený vojenský dozor.

Němci moravští v tak zv. „Sudetenlandu“ se však s pouhým štváním nespokojili a sáhli ku zbraním. Povstání zahájeno bylo ve Starém Městě a brzo rozšířilo se i na Šumperk a Šternberk, kdež bylo naše vojsko záhudně přepadeno a odzbrojeno. Do všech těchto měst byly vyslány silné oddíly vojenské, které se s povstálci prudce srazily a postupují proti nim se vši rozhodností. Při povstale srážce prolita byla krev na obou stranách, při čemž si Němci počínali bezpříkladně neurvale a dopustili se surového násilí i na českém civilním obyvatelstvu. Máme o tom celou řadu dokladů, které jsou novým důkazem německé brutality.

Víme všichni pevně, že celá tato „německá“ vzpoura skončí fiaskem a že Němci budou definitivně poučeni o marnosti a bezvýslednosti svého úsilí, ale jest nezbytno, abychom šli dále a zakročili proti německým stváčcům se vši důsledností a rozhodností, tak, aby pořádek nebyl více porušen a nebyla zbytečně prolévána krev. Za oběti v těchto dnech prolité jsou jen oni zodpovědní a musí býti za ně také příkladně potrestáni. Vedle toho musí jim býti zamezen veškeren styk s Vidní a Německem, které je ke vzpouře přímo vyzvaly a akci jejich všemožně podporovaly. To dosvědčují zřejmě štvavé a nepřátelské výzvy, v „Tagessbote“ uveřejňované, a dále ony tajné schůze německých obecních zastupitelstev, hlásících se k něm. Rakousku a k říši Německé. Všechna tato zastupitelstva musí býti rozpuštěna a nahrazena správami komisemi.

Nea-li možno s Němci jednati rozumně a po dobrém, musí to jíti po zlém. Blaho vůle jest často zjevem slabosti a nedůslednosti a těch u nás býti nesmí!

Z Brna, 4. března. (ČTK.) Při dnešních německých protistátních akcích došlo na Moravě k politováníhodným srážkám výtržníků s vojskem a to ve Šternberku a v Novém Jičíně. A obou případech byli to demonstranti, kteří zločinným počináním k těmto událostem zavedli příčinu. Ve Šternberku vnikli demonstranti násilným způsobem do budovy okr. hejtmanství a pošty, vyломili dveře, zranili personál a nejhrošším způsobem ho insultovali. Proti malému oddílu našeho vojska, jdoucím ulicemi na náměstí, vyrazil dav německé luzy a zabraňoval mu v cestě. V nastalém vyjednávání vyřídil se náhle jeden z výtržníků a s výkřikem „Nieder mit den Tchechen!“ vystřelil na našeho svobodníka z revolveru. Svobodník klesl mrtev k zemi. Tu vystřelilo vojsko a útočník vedle jiné oběti padl dříve, než mohl vystřeliti chystané další rány. Ani po těchto výstřelech neustali Němci střeliti na naše vojiny, ba i z okolních domů pokračovali ve střelbě. Na straně vojska byli 2 mrtví a 5 těžce raněných, na straně zločinných výtržníků 15 mrtvých a přes 30 raněných.

V Novém Jičíně dav, vrací se ze schůze, narazil na oddíl vojska a počal jej kamenovat. Z řad výtržníků padly též rány z revolveru, jimiž byli 3 vojini zraněni. Na to vystřelilo vojsko a zranilo lehce 5 demonstrantů. Jen až příliš umírněnému chování vojska a úřadů lze děkovati, že zůstalo jen při těchto politováníhodných ztrátách.

Z Brna, 4. března. (ČTK.) Dle sdělení zemského vojenského velitelství pro Moravu a Slezsko byly včera vykonány četné, státu nepřátelské schůze Němců v Šumperku, Frývaldově, Mor. Třebové, Svitavách, Hanušovicích a v Javorníku. Ve všech městech zahájili Němci všeobecnou stávku. Průběh schůzí byl po většině klidný. V Mor. Třebové demonstrovali Němci před okres. hejtmanstvím.

Z Brna, 4. března. (ČTK.) Dle sdělení zemského vojenského velitelství pro Moravu a Slezsko v Brně je ve Šternberku tou dobou klid a pořádek. Mrtvých na straně výtržníků jest 13, zraněných 25 osob.

5. Protiněmecké zpravodajsko-názorové texty v deníku *Pozor* vyšly ve dnech 6., 9. a 20. 3.1919. Měly podpořit snahy o různé vypořádání se všemi nespokojenými Němci.

Škaredá středa německá.

Němci v severních Čechách, ve Slezsku a na severu Moravy uchystali na masopustní úterý protest a zároveň demonstraci proti československé republice. Mělo se tak státi v den zahájení německo-rakouského ústavodárneho shromáždění ve Vídni. Vykonal k tomu nejrozsáhlejší přípravy za vydání pomoci Vídne i německé říše, odkudž měl být podniknut vpád ozbrojených oddílů, které k tomu cíli již na jednotlivých strategicky významných bodech byly shromážděny. Jednalo se tu o úplně zorganizované povstání, jak toho zajímavě doklady poskytují všechny události, které ve Sternberku, Novém Jičíně, Starém Městě, v Chebu, Karlových Varech a jinde se sběhly. Avšak tento pokus německý potkal se se žalostným pro Němce fiaskem. Po bláznivém masopustním úterku, v němž povstání Němců na severu Čech a Moravy, jakož i ve Slezsku mělo vzplanouti a které nalézti mělo podpory i povstáním, chystaným na Slovensku, dostavila se popelečná středa, čili jak český lid ji zove „škaredá“, která přinesla Němcům velkou kocovinu.

Přesvědčili se, že všechny pokusy jejich o násilné vyvolání převratu v československé republice naprosto ztroskotaly a že stačila pouze hrstka vojáků (ve Sternberku, kdež útok byl nejprudší, nechtěla celá posádka více než 20 mužů), aby úplně ovládla situaci a povstálce rozehnala. Němci v masopustním úterku 4. března nabyli přesvědčení, že československá republika stojí pevně a nedá se žádnými ořesy německými zvíkatí, tím méně pak pováliti. Je to smutnou prognosou pro veškeré snahy německé do budoucnosti, vyvolati násilným způsobem převrat v československé republice. Také žalostným způsobem ztroskotalo jejich úsilí před očima mírové konference vznéstí bouřemi oněmi v oblastech severních Čech, Moravy a Slezska protest proti československé republice a demonstrovati pro přivítání k německému Rakousku nebo k Německu. Protest i demonstrace takovito selhaly by stejně žalostně, jak jejich pokus o protirevoluci.

Němci jsou si dnes již vědomi žalostného fiaska, které dne 4. t. m. jejich úsilí přes všechny pečlivé přípravy, organizaci, peněžní oběti i oběti na životech i krvi stihlo a měli by čerpati z nich poučení, že nezbývá jim než smířiti se s osudem, vzdáti se snů o odtržení se od československé republiky, že nezbývá jim než žíti s námi Čechy v klidu a míru a pracovati s námi ku zdaru a rozkvětu československé republiky, která jim zajišťuje v každém, rovněž pak i v národnostním ohledu stejná práva s námi Čechy.

Původ všeho zla. Píše se nám: Jsem posádkou v německém městečku, kde jsou pouze 2 české rodiny. Měl jsem příležitost poznati smýšlení zdejších státních úředníků. Poštmistr, který po sčlením převratu organizoval a vedl ozbrojený „Volkswehr“, koná dále v činnosti městečku tak zodpovědnou službu — jisť své stanovisko vůči naší republice nezměnil a jisť dále inonimuje zdejší Němce. V témž místě je četnický strážmistr Čech, kterého násilím nutili aby složil služební sibi pro „Sudetensland“. Když odepřel tak učiniti, zakusil mnoho zloby pro své národní přesvědčení. Byl vyháněn a jeho rodina žila tu celý měsíc, než naše vojsko městečko obsadilo. Žila mezi německými zlobivci, kteří ji denně vyhrožovali, že vypálí českou pakáž. Okresní strážmistr, který nejvíce zuřil proti uvedenému českému četníkovi, koná službu ve Sternberku, tam kde by měl být pro ochranu české menšiny jisť český člověk. — ek.

Generální stávka železničních zaměstnanců ve Sternberku. „Ortsgruppe des allgemeinen Arbeiterschutzvereines“ ve Sternberku svolala na 3. března spolkovou schůzi. Na schůzi byly projednávány otázky čistě stavovské, načež byla selůzce rozpuštěna. Použiv vhodného okamžiku, upozorňoval adjunkt Lux ještě před rozehájením přítomné železniční zaměstnance na generální stávku, chystanou 4. března. Přičetl příslušný leták a jeho nátlaku zdařilo se skutečně přemluvití jistý počet železničnických zaměstnanců k projevům souhlasu pro stávku. Ze takto přemluvení železniční zaměstnanců podlehl hlavně okamžitému nátlaku adj. Luxe a pro stávku nebyli zvláště nadšeni, vidno z toho, že se z nich příštího dne dostavila celá řada do služby, již opustili teprve, když byli zastrašeni hrozivým počínáním davu. Po zevrubném vyšetření otázky vlny byla řetina želez. zaměstnanců ve Sternberku služby zbavena. Osatím jejich německým družstvem poslouží snad tento příklad na výtěru.

Poslední zprávy. Vzpouřa Němců ve Šternberku.

Ze Šternberka, 4. března. (Zvl. tel. spr. „Naš.“) Už po několik dní chystali se zdejší Němci ke vzpouře a odzbrojení zdejší české posádky. Včera mluvilo se už nepokrytě o tom, že dnes k čelůsi dojde. A skutečně dnes ráno dostavila se delegace ozbrojeného občanstva k veliteli zdejší posádky a vyzvala ho, aby opustil město. Když velitel žádost tuto rozhodně zamítl, došlo ke shluknutí a útoku ozbrojeného civilního obyvatelstva na posádku. Ozbrojení Němci začali střeliti na naše vojáky, které odpovídali. Dle nezjištěných dosud zpráv jsou na obou stranách mrtví a ranění. V městě a celém okolí jest ohromný rozruch. V poledne pouliční boje ještě trvají.

V Olomouci, 4. března. Dnes v poledne přibylí ze Šternberka do Olomouce dva čeští vojáci ranění střelnou zbraní do rukou a nohou. Dnes v noci, ráno a v poledne odešly z Olomouce do Šternberka vojenské posíly.

- 8. Titulní strana týdeníku *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* ze dne 15. 3. 1919 obsahovala i krátký smuteční komentář ke Šternberské vzpouře.

Deutsches Volksblatt

für Mähren und Schlesien,
vormals „Sternberger Volksblatt“.

Deutschnationale politische Wochenchrift.

Gründet während des Krieges zur freien Samstag nachmittag.

Nummer 11. Sternberg, 15. März 1919. 43. Jahrgang.

Volksgenossen!

Am 4. März 1919 hat manch' uraltes Familienband zerfallen.

Sie waren Brüder des Schmerzes und der Trauer, die dem hoffnungslossten Schmerz, der Väter-
lichen garten Gatten und Mutter, dem geliebten Gatten und Mutter, dem geliebten Großvater gatten. Die
unerschütterliche Opfer einer wahrhaftigen Urtugend, die nach langen Kriegsjahren in der (auch so trüblichen
heimat grimmigen Gefährten schlagen oder auf ihrem Straßenschauplatz in qualvollen Schmerzen lagen, daß sie
sich eine Waise in dem Hochgebirge, der Wälder bewacht, sie hinterließen in uns ein einziges Wort von
Trübsal in Not und in Gefahr. Ihr Verstande sich derberlicher Gemüthsheit erweicht und die Pflicht,
ihr Vaterland zu Heben zu helfen.

Sie, die eingedenk dieser Pflicht, die am besten erfüllt wird durch Fürsorge für jene, die dem
Berger der so stöhnend Gefährten unser werden! Sie gilt Tränen zu trocknen, Sorge zu bannen, Wunden aus-
zuheilen. Die flackernde Flamme im Herzen Mannern wir nicht heilen, aber dem Verstande, dem Glauben
und Tatkraft können wir helfen.

**Gedächtnis, jede Rede, mag sie noch so reichlich sein, bleibt klein, gemessen an dem
Krib, das jenen widerfahren ist!**

Der Fürsorgeauschuß der Stadtgemeinde Sternberg.

Samstagsmorgen: Stadt. Polizeiamt (Hauptstraße 7).

Die allgernein Gemüthsheit von Sonne zu Nacht wird jedem Gedächtnis geben, sich im Dienst des Vaterland zu widmen.

**Der Sternberger Wälder Andreas
Compas bei der Kaiserin Maria
Theresia.**

Die kaiserliche Erlaubnis, ausgesagt und im
Kaiserlichen Hofe zu sein.

Der Kaiserin: „Sie ist nicht, Sie sind der
eine Wälder von Sternberg. Was wollen Sie
haben?“

Der Wälder: „Ich komme nicht zum
Kaiserlichen Hofe, sondern zum Kaiserlichen Hofe
zu sein, und ich will nicht zum Kaiserlichen Hofe
zu sein, sondern zum Kaiserlichen Hofe zu sein.“

Die Kaiserin: „Haben Sie eine Schicht?“

Der Wälder: „Ich habe keine Schicht, ich
habe nur eine Schicht, die ich nicht haben
will.“

Die Kaiserin: „Was wollen Sie haben?“

Der Wälder: „Ich will nicht zum Kaiserlichen Hofe
zu sein, sondern zum Kaiserlichen Hofe zu sein.“

Der Wälder: „Ich kann es nicht haben, ich
habe keine Schicht, ich habe nur eine Schicht, die
ich nicht haben will.“

Die Kaiserin: „Was wollen Sie haben?“

Der Wälder: „Ich will nicht zum Kaiserlichen Hofe
zu sein, sondern zum Kaiserlichen Hofe zu sein.“

11. Další článek – veřejná sbírka na pomoc obětem vzpoury (11. 3.)

Für die Hinterbliebenen der Sternberger Blutopfer vom 4. März
veranstaltet der Dmützer Nationalrat eine Sammlung, die von mehreren Stellen aus durchgeführt werden soll. Spenden können nicht nur unmittelbar in der Auskunft des Nationalrates, Bäckerstraße, „Stadt Reh“, abgegeben werden, sondern auch von Herrn Dr. Alfred Kraus und der Administration des „Mährischen Tagblattes“ entgegengenommen. Die Spenden werden im „Mährischen Tagblatt“ ausgewiesen.
Die Schüler der 6., 7. und 8. Klasse des deutschen Gymnasiums spendeten 160 K., Dr. Bunzel-Jedern 10 K.

12. Rok poté – vzpomínka na Šternberskou vzporu v týdeníku *Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien* – 6. 3. 1920

Aus Sternberg. 6. März.
Trauerfeier für die Märzgefallenen.
Der 4. März wurde als der erste Gedanktag des vor einem Jahre von tschechischen Soldaten verurtheilten Blutbades würdig gefeiert. Nach 3 Uhr nachm. fand über Antrag des Fürsorgeausschusses für die Märzgefallenen im Rathhause eine außerordentliche Trauerfeier statt, die von der gesamten Stadtvertretung besucht war und bei welcher Herr Bürgermeister Schloßnigel eine den Tag würdiggende Ansprache hielt. Gegen halb vier Uhr zog sich die Stadtvertretung korporativ zum Bahnhofsplatz vor der Turnhalle, wo bereits die meisten Vereine und Körperschaften zum Teil mit trauernsflorten Fahnen und eine tausendköpfige Volksmenge erschienen war. Nebenbewegte sich der imposante Trauerzug zu Ruhstätte der Märzgefallenen, dem Friedhofe, zu. Ganz Sternberg war auf und bei 6000 Menschen nahmen an der Feier theil. Schon hatte man an den Gräbern Aufstellung genommen und noch immer strömten hunderte Trauergäste herbei. Man sah außer der bereits erwähnten Stadtvertretung den Turnverein, Gefangenenverein, deutschen Arbeiterbund, „Eichenhort“, kath. Volksverein, Frauenverein, freim. Feuerwehre, kath. Gesellenverein, die sozialdemokratische Arbeiterkassette mit ihrem Gesangs- und Turnvereine, die Ferienverbindung „Altenmannia“ und 2 partische verschiedene andere Vereine. Als Sprecher traten auf die Herren: Bürgermeister Hieronymus Schloßnigel als Vertreter der sozialdemokratischen Fraktion, P. Dominik Willner für die christlich-sozialen Volkspartei und Wilhelm Thanel als Vertreter der deutschen Nationalpartei. Sämtliche Redner widmeten den Märzgefallenen zu ihrem ersten Gedenktage einen warmen Nachruf und stimmten darin überein, daß jene mit ihnen der 4. März ewig in Erinnerung bleiben werden, bis den Deutschen jene Rechte zuteil werden, die ihnen gebühren. In den Zwischenpausen der einzelnen Reden brachten der hiesige Männergesangsverein sowie der Arbeitergesangsverein liebenswürdige Trauerchöre vor. Den Schluß der eindrucksvollen Feier bildete ein von der städtischen Musikkapelle dargebotener Choral. Die Fahnen senkten sich zum Grusse und damit war die Feier beendet. Die Volksmassen zogen wieder der Stadt zu, in der unterdessen die Geschäftsleute ihre Geschäfte geschlossen hatten. Das Rathaus, die Turnhalle sowie das Arbeiterheim hatten Trauerfahnen gehißt. Wohl war aus Dmütz eine Abteilung Militär, sowie eine Verstärkung der Gendarmen angeordnet, doch war die Vorsichtsmaßregel überflüssig. Die Feier verlief in aller Ruhe und bot trotz der Massenbeteiligung keinerlei Grund zum Einschreiten.

13. Pozvánka na generální stávkou dne 4. 3. 1919, zdroj: repro z knihy Helmuta Polatscheka Der 4. März in Sternberg/Mähren.

Volksgenossen!

Am Dienstag, den 4. März l. J.,
als dem Tage des Zusammentrittes der deutschösterreichischen Nationalversammlung in Wien, wird in ganz Deutschböhmen und Sudetenland ein
allgemeiner Generalstreik

durchgeführt als Protest gegen die gewaltsame Verhinderung der Wahlen in diesen rein deutschen Gebieten durch die Tschechen, aber auch als Massenkundgebung gegen die mit der Notenabstempelung verbundene Zurückbehaltung der Hälfte alles Barvermögens durch den tschechoslowakischen Staat!

An diesem Tage ruhe jegliche Arbeit in Fabrik, Werkstätte, Geschäft, Kanzlei und Schulstube, damit der Welt die einmütige Empörung des ganzen deutschen Volkes im Sudetenland anschaulich vor Augen geführt werde! Deutsche Eltern, schickt an diesem Tage Eure Kinder nicht in die Schule! Deutsche Bürger, Arbeiter und Angestellte, Gewerbetreibende und Kaufleute, verleiht Eurer Erbitterung über die einschneidenden volkswirtschaftlichen, völkerrechtswidrigen Maßnahmen der tschechoslowakischen Regierung, die der Entscheidung der Friedenskonferenz vorgreifen, durch

allgemeine Arbeitsruhe u. Geschäftssperre
am Dienstag, den 4. März 1919

deutlichen Ausdruck!

Sämtliche politischen Parteien des Sudetenlandes.

14. Slavnostní shromáždění na šternberském Hlavním náměstí při příležitosti vzniku provincie Sudetenland, konec října 1918. Zdroj: repro z časopisu Historie, č. 6/2010.



15. Pomník německým obětem Šternberské vzpoury na místním hřbitově, zdroj: archiv města Šternberka



16. Hlavní náměstí ve Šternberku, kde se 4. března 1919 ráno konala demonstrace, která přerostla ve vzpouru. Zdroj: archiv autora.



17. Budova šternberského poštovního úřadu, na který byl 4. března 1919 veden útok německých bojovníků. Zdroj: archiv autora



18. Nádraží ve Šternberku, kde se 3. března 1919 domluvila a den poté konala stávka německých železničních zaměstnanců. Zdroj: archiv autora.



19. Plán šternberských ulic z března 1919, zdroj: repro z knihy Helmuta Polatscheka *Der 4.März in Sternberg/Mähren*.

